

Ազգ

22 ՅՈՒԼԻՍ 2016 ՈՒՐՔԱԹ 28(5428)

Բաժնի տնտեսական և գեղ

«Աղագուցվել է, որ առաջին փուլում եկեղեցիներն Արթուրյան կառուցել են կովկասյան ալբանները: Քրիստոնեությունն այստեղ ալբանական դասնաբան է առնչվում, թեպետ հայերը ունենում են, թե փրսոնությունն սարածան հարցում իրենք են դերակատար, ինչը սխալ է», ծանուցում է աղբյուրական ղեկավար լրատվական «Ազգաբազ» գործակալության գեղմաներեն սարքերակը հուլիսի 20-ի լրատվահոսում՝ վկայակոչելով նորվեգ գիտնական Բյորն Վեգգեին (Bjørn Wegge):

Պարզ է՝ կովկասյան ալբանները մեզ ծանոթ աղվաններն են: Պատմական Աղվանում գտնվող Շախն հարուս է հայկական եկեղեցիներով, միգրացիայի և նկատի ունեցել նորվեգ ղեկավարը, որ «Ազգաբազը» մասուցել է իր սրբագրմամբ եւ հավելումներով: Միգրացիայի ղեկավարը առաջիկայում: Ա. Տ., Գերմանիա

Օրերի Հետ

Լուսնային քաղաքում և, թե՛ անիմաս

Հանրապետության նախագահը լուսն է, նրա ղեկավարում կան թելադրությամբ լուսն են մյուսները՝ Աժ նախագահ, նախարարներ, անգամ ուսիկանադեղ, որի սղան գոհվել է, ենթակառուցից ունանք վիրավորվել: Լուսն է գլխավոր դասախազը, որի հոխորացող իմաստաստությունը այժմ փուլիկի տղա-վորություն է թողնում: Լուսն է Ազգային անվանագրության ծառայության ղեկը, երբ ներքին անվանագրությունն է վստահված: Լուսն են Հանրապետական կուսակցության անդամները, նույնիսկ նրանցից ամենադեմոկրատներն ու շահախոսները: Լուսն է ՀՀ Կառավարությունը, բացառությամբ նրա մի քանի ներկայացուցիչների. երեւի արդեն զոջացել են կոալիցիա մտնելու համար:

Չունեն՝ ասելիք: Անեղձուն են: Պարզապես չունեն փոքրություն ողջ ճանաչությունն ասելու, խոստովանելու, ստեղծված վիճակի համար իրենց մեղքի բաժինն ընդունելու: Իրականում նրանք արդեն 5 օր երկխոսության մեջ են, բայց միայն ուսիկանների եւ անվստահության աշխատակիցների միջոցով, հորենացու փողոցի վրա եւ շուրջը, ուսիկանության շենքը գրավման սակ ղեկավարող գիւյալների ու նրանց համակիրների, նույն ուսիկանների փակօղակների հետ: Յուրաքանչյուր երկխոսություն մահակներով, վահաններով ու փաթեթով: Սակայն նրանք իբրևանությունները, ոչինչ չեն ասում հասարակ փառաբանություններին, լուսն ու մտածող մեծամասնությանը, որ արդեն սեռական ժամանակ բացատրությունների է սղասում, առաջին հերթին՝ անարյուն լուծումների:

Նրանք, այսինքն իբրևանությունները, ոչինչ չեն կարողանում ասել այն բազմություններին, որոնք սարիներով այս եւ նախորդ իբրևանությունների կողմից խաբվել են, կեղեքվել, ստորացվել եւ արհամարհվել, որոնց ստիպել են 5 կամ 10 հազար դրամի ընտանաբանություններին դիմաց իրենց փառաբանական իրավունքները զիջել ղեկավարական մարդկանց, «լավ տղերք», կարիերիստների, «փայ մտնողների», կեղեքիչների: Ազգաբնակչությանը ի՞նչ ասեն նրան հուսալիության մասնողները, ժողովրդի մեջ սարսփելի անտրություն, անհանդուրժողականություն սերմանողները:

Իրոք, այս դեպքում իսկական սով է առաջնորդների, վստահելի, ճանաչախոս, իմաստուն լիդերների: Փոխարենը աստիճան բաց է թողնվել բոլոր սեռակի նոր ղեկավարության, արկածախնդիրների առջև: Դուռը բաց է թողնվել, լայնորեն, սարսփելի, արտաքին թեմաների առջև:

Լուսնային այս դեպքում ունի չէ, թիթեղ անգամ չէ: Պետական լուսնային:

Ո՞վ է լինելու այն մարդը, որ կխախտի այդ լուսնային, կխոստովանի այս եւ նախորդ իբրևանությունների մեղքերը, առաջին հերթին՝ սեփական մեղքերը: Ո՞վ է լինելու այն մարդը, որ վերջ կտա այս անտրությունը, փոխադարձ անհանդուրժողականությունը: Ո՞վ է հույս տալու այս ժողովրդին, սրբափության եւ լավատեսության մղելու նրան: Եվ առաջին հերթին՝ ո՞վ է արդարորեն եւ անանց հավելյալ արյան հանգուցալուծելու մեջ ժողովրդի ամենամտաբան մտածողի՝ Պատմաբան փողոցի վրա ծավալվող դեղմերը:

ՆԱԿՈՒՆ ԱՎԵՏԻՐՅԱՆ

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

հանգուցալուծումն ուժանում է

Աշխարհը խելագարվում է: Այդ թվում՝ Հայաստանը: Դեռ աչք չէինք բացել Ֆրանսիայի ու Թուրքիայի իրադարձություններից, աշխարհի լրահոսում հայտնվեց Հայաստանը՝ մեր երկրի համար անսովոր լրատվությամբ. զինված հարձակում Երևանի ղեկավարության կային ծառայության գնդի վրա: 30 հոգուց բաղկացած զինյալների մի խումբ, նախկին ազատամարտի Պավել Մանուկյանի գլխավորությամբ, գրավել է գնդի շենքը, ղեկավար վերցրել բարձրասիճան ուսիկանների, ղեկավարում է մեկ ամիս առաջ կալանաված ժիրայր Սեֆիյանի ազատ արձակումը: Չոհվել է գնդի հրամանատարի սեղակալ, գնդապետ Արթուր Վանոյանը: Դրանից հետո զարգացող իրադարձություններն ավելի շատ հոլովություններ են:

Ֆիլմի սցենար են հիշեցնում: Տեղի ունեցածն անձամբ իմն համար անհասկանալի է՝ որքան էլ բոլորին ամեն ինչ տարզ է թվում: Սեֆիյանի համակիրների մի խումբը ծայրահեղ եւ բոլոր առումներով անընդունելի ֆայլի է դիմել՝ ղեկավարելով Սեֆիյանի ազատ արձակումը: Եւ զգալի չենք լինի, եթե չնշենք, որ նրանք ղեկավարում են նաեւ Հայաստանի նախագահի հրաժարականը, քանի որ գտնում են, որ Արցախի հիմնահարցը նրա օրով մոտեցել է վստահալուր սահմանագծի՝ սարածափային զիջումների, ու որ իրենք, այդպիսով, զինված աղետաբերություն են սկսել, չթուլյալներու համար սարածափային հանձնումը: Անհասկանալի ոչ թե ղեկավարներն են, այլ ծայրահեղ ֆայլի դիմելու փաստը:

Անդամակերպելի է, թե ինչպես կարող էին զինյալների խմբում եղած, ղեկավարի բովով անցած մարդիկ (խմբի անդամ Վարուժան Ավետիսյանը ղեկավարի սղա է, նույնպես արցախյան ղեկավարի մասնակից) չղեկավարեցին իրենց արածի վստահալուր հետեւանները՝ փորձելով իրադարձության գծի վրա գտնվող երկրի, իրենց, կամ իրենց սասարելու եկած մարդկանց համար: Եթե ղեկավարեցին են ու արել վատ է, եթե չեն ղեկավարեցին ու արել են՝ կրկնակի վատ է, քանի որ ղեկավարանալուց չղեկավարեցին, իրենց ֆայլերը հաշվարկել չկարողացող, զուտ էմոցիայի վրա ամեն բան կառուցող մարդիկ միտ վստահալուր են անգամ սեփական կողմնակիցների համար: ➔

ԱՆԱՐԻՏ ԳՈՎԱՍԵՓՅԱՆ

Գերմանիա

Գերմանագիր լրատվամիջոցները հուլիսի 17-ից հետեւում են երեւանյան զարգացումներին: «Ջյուրվեթս փրեստեն» սարածելով ժբ գործակալության լուրը, որն էլ իր հերթին վկայակոչում է սեղական ՋԼՄ-երը, հուլիսի 21-ին գրում է, թե բախում է տեղի ունեցել ընդդիմադիրների եւ ուժայինների միջեւ, որի հետեւանում 51 մարդ վիրավորվել է, նրանց թվում՝ նաեւ լրագրողներ: Վիրավոր ուսիկանները 28-ն են: 136 ցուցարար ծանանակավորապես կալանավորվել է: Շուրջ 2000 ցուցարար է գիշերը բարիկադավորվել ուսիկանության շենքի առջև (նկատի ունի ղեկավարության կային կետը- ԱՄ. Գ): Ցուցարարները փողոց են դուրս եկել՝ կամենալով սասարել արմատական ընդդիմությանը, որ անցյալ կիրակի օրվանից գրավել է Երևանում ուսիկանության այդ շենքը: Ի թիվս այլ ղեկավարների նրանք բարձրաձայնում են ազատ արձակել ձերբակալված ընդդիմադիր գործիչ ժիրայր Սեֆիյանին: Շվեյցարական «Բիլի»-ը նույնպես անդրադարձնում է չորեքշաբթի գիշեր, լուսն ինքնաբերական Երևանում ուսիկանության եւ ընդդիմադիրների միջեւ բախմանը՝ հիշեցնելով ղեկավարը՝ կիրակի վաղ առավոտյան զինված խումբը բազմաթիվ ուսիկանների ղեկավարել է՝ ստիպելով ազատ արձակել ընդդիմադիր առաջնորդ ժիրայր Սեֆիյանին: Շվեյցարական լրատվում նշում է, թե դեռեւ 4 ուսիկան, նրանց թվում՝ երկու փոխուսիկանապետ ղեկավար են ղեկավարում: Անդրադարձնալով հուլիսի 20-ի գիշերվա բախմանը, «Քաղաքացիական ղեկավարանագիր» կուսակցության նախագահ Նիկոլ Փաշինյանը հարդրել է, թե իր կուսակցության անդամներից 15-ը ձերբակալվել են: ➔

Գերմանական լրահոսում «Մասնա ծռեր» խմբին «ահաբեկիչ» չեն որակում

Վահրամ Բաղդասարյանի այս լուսանկարն են տղաբել գերմանական թերթերը:

թիվ ուսիկանների ղեկավարել է՝ ստիպելով ազատ արձակել ընդդիմադիր առաջնորդ ժիրայր Սեֆիյանին: Շվեյցարական լրատվում նշում է, թե դեռեւ 4 ուսիկան, նրանց թվում՝ երկու փոխուսիկանապետ ղեկավար են ղեկավարում: Անդրադարձնալով հուլիսի 20-ի գիշերվա բախմանը, «Քաղաքացիական ղեկավարանագիր» կուսակցության նախագահ Նիկոլ Փաշինյանը հարդրել է, թե իր կուսակցության անդամներից 15-ը ձերբակալվել են: ➔

րադառնալով հուլիսի 20-ի գիշերվա բախմանը, «Քաղաքացիական ղեկավարանագիր» կուսակցության նախագահ Նիկոլ Փաշինյանը հարդրել է, թե իր կուսակցության անդամներից 15-ը ձերբակալվել են: ➔

ՀՀ-ն հայտարարեց, որ ամեն ինչ անելու է անարյուն հանգուցալուծման համար

«Մենք որդես իբրևանություն ամեն ինչ, բոլոր հնարավոր ֆայլերն անելու ենք, որ մեր մայրաքաղաքում հայի արյուն չթափվի, խաղաղ հանգուցալուծում լինի»: Այս միտքը հնչեցրել է երեկ ՀՀ մամուլի խոսնակ Էդուարդ Շարմազանովը ՀՀ գործադիր մարմնի նիստից հետո հանդիմարելով լրատվամիջոցների ներկայացուցիչների հետ: Նիստին մասնակցել է նաեւ Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսյանը, նիստում խոսվել է Երևանում ՊՊԾ գունդը զինյալների կողմից գրավելու հետեւանումը ստեղծված իրավիճակի անարյուն հանգուցալուծման մասին: Իսկ թե ինչու են լուսնային ղեկավարել Հայաստանի նախագահն ու իբրևանության առաջին դեմքերը, ըստ Շարմազանովի՝ դա ղեկավարանալու է եղել բանակցությունները չխանգարելու հանգամանակով:

Ի դեպ, երեկ հորենացու փողոցում հավաքված ցուցարարները, ինչպես եւ մեկ օր առաջ, միջոցներ էին փնտրում՝ զինյալներին սննդով աղախովելու համար: Մ.Խ.

Ի դեպ, երեկ հորենացու փողոցում հավաքված ցուցարարները, ինչպես եւ մեկ օր առաջ, միջոցներ էին փնտրում՝ զինյալներին սննդով աղախովելու համար: Մ.Խ.

Քրիստոսի պատկերով թաշկինակը կամ դաստառակ
Է՝ 8,9

Հայաստան, հիշողության ֆիլմեր
Է՝ Ա

Ո՞վ կիրկի թուրքիան փուլուկումից
Է՝ 11

ՅԱԿՈՒ ՄԻԶԱՅԷԼԵԱՆ

Փողկապ, հողաթափ եւ ուրիշ բաներ

Երեանը վազն ի վազ կ'ուզէ եւ չնայ ու հասնիլ արեւմտեան մայրաքաղաքներու մակարդակին, ամէն օր նորուքներն են մասնուցելով ժողովուրդին եւ զբօսաշրջիկներուն: Օրինակ՝ սա հեծանիւի կայանատեղերը. հոյակապ գաղափար է, հարիւրաւոր սարքեր դրուած են քաղաքի այդպէսով մտնողներուն համար, եւ համալսարաններու դիմաց եւ այլ վայրեր, որոնք հեծանիւով քաղաքը կ'արեւման իրենց հեծանիւները կայանել անոնց մէջ եւ հանգիստ տրուի իրենց զբաղմունքն: Սակայն երկու տարիէ ի վեր դրուած այս սարքերուն մէջ սակաւին մէկ հատիկ հեծանիւ չեստայ: Գող չէ, կարելո՞րդ փաստելն է, որ ունինք եւ մենք հոգատար ենք եւ միտ իրազեկուող բարձրագոյն համար կ'աւելանք, ի՞նչ ընենք, եթէ քաղաքին հեծանիւ չի գործածուել եւ կը մարտնչուի երթուղայինները:

Երթուղային... աստու եւ համար բարիք, որիցնեմու համար դատուիս... Անոնցմէ ասէր հաւանաբար ասքառներ ամբողջ, գուցէ ամիսներ, մարտնչեան երես չեն տեսած: Վար կը մայիս՝ փոշի ու կեղծ, վեր կը մայիս՝ վարորդին սիկարէթն սեւցած առաստաղ, մասարաններուն վրայ՝ բաւական կարծաւոր տեսք ընեն... Վարորդին մայիլ չեն թելադրեր, որովհետեւ երկուսը եղած ծամբորդներուն ցաւն վրայ նոր ցաւ մըն ալ չեն ուզեր ւելցնել: Ամառ եղանակին վարորդին սարքերը սրբա՞ծ մերկ ոսկերը տեսնելու, կամ չափուած երեսը, կամ անոր մէկ ձեռքով մեքենան վարելը, քանի որ միւս ձեռքով կ'ան սիկարէթ, կ'ան բոջոյային հեռախօս բռնելը... Պէտք է յորդորել, որ ասէլ եթէ երէ կամ չորս ձեռքով վարորդներ հրաւիրեն աշխատանքի, որոնք երկու ձեռքով ղեկը բռնեն, երրորդով սիկարէթը եւ չորրորդով բոջոյայինը, եթէ անուրտ սուրճ ալ չեն խմեր. ապա թէ չէ այդ քաղաքային հեղուկական վեց կամ ութ ձեռքով աստուածներուն դիմնի դիմնի:

Պղակայան է կարծես, ամէն ինչերնիս թամամ եղաւ, մնաց որ այս սարքերն ալ տեղադրեն, որոնք զարգացած կամ գերզարգացած երկիրներու նմանին:

Գիտե՞ք ինչի կը նմանանայ այս արարները՝ մէկուն, որ ունի հողաթափ ունի, իսկ վիզին թիթեռնիկ-փողկապ... Ծաղիւնկարային է, չէ՞:

Մէջ մը փոխադրականներուն ուշադրութիւն դարձուցէք, զանոնք օգտագործողները մեր քաղաքացիներն են եւ անոնց առողջութիւնը կը նոյնպէս երկրի առողջութեան: Թափնեմունը մզարգացած ապակիները արգիլեցէք, դատարարեցէք որ բոլոր թափնեմունքը հաշուի չունենան: Կանգառներու հարցը շարունակեցէք կարգաւորել, որոնք քաղաքին հասած մեքենան ծայրը չկանգնի եւ իր տեսլանը կողմնակէն 20 մետր հեռու, ձախակէն մէջտեղը եւ ստիպելով, որ մարդիկ վազկոտան իրենց յարմար փոխադրականները գտնելու համար: Երթուղային փողոցներու ստորագնէայ անցումներուն սահմանաւանջը, լուստարեցէք զանոնք, քաղաքին զանազան մասերուն մէջ զուգարաններ տեղադրեցէք, հող չէ թէ վարունով...

Դեռ ինչեր ու ինչեր կան ընելիք, արեւի կարեւոր եւ սարակական, քան... թիթեռնիկ-փողկապը:

ՌԱԿ Հանրապետական վարչութեան հայտարարութիւն

Կոչ երկխոսութեան ու խնդրի խաղաղ հանգուցալուծման

Վերջին իրադարձութիւններէ հետեւանով ստեղծուած իրավիճակը արդարեւ է ԳՅ-ում տարիներ շարունակ կուտակուող սոցիալ-տնտեսական եւ հասկաղաք տարակրթական խնդիրներէ, որոնք լուծուած չէին ստանալով էլ արեւելի սրելով իրադրութիւնը համարաշեռտն շարունակուած:

Պարագային հարցում ընթացող բանակցութիւններէ մասին կունկրես տեղեկացուած թանկարժեք վարչապետութեան, մասնավորապէս հողերի գիշտան մասին խոսակցութիւնները էլ արեւելի էին սուր մթնոլորտը:

ՌԱԿ Հանրապետական վարչութիւնը ԳՅ իշխանութիւններէն կոչ է անում շարունակել ակտիւ բանակցութիւնները դատարարաւ խնդրի հետ՝ ներառելով նաեւ ներկայիս բանարկուած Ժիրայր Սեֆիլային:

Կարեւորում ենք, որ իշխանութեան ներկայացուցիչներն ամենօրյա ակտիւ կողմ մեջ լինեն իմենաբովն հաշտուելու մասնակցող ու ստեղծուած իրավիճակից անհամարազան քաղաքացիներէ հետ, նրանց տեղեկացնելով իրադրութեան հանգուցալուծման շուրջ իրականացուող խնդիր մասին:

Ամիտե՞տ ենք համարում ԳՅ միայնակող ուղերձը ազգաբնակչութեանը՝ ստեղծուած իրավիճակից դուրս գալու փայլելի մասին:

Կարծում ենք, որ ներկայ իրավիճակը հետեւան է ԳՅ-ում իրական ու խորքային բարեփոխումներէ թանկարժեք խոսակցութեան, որի մասին իշխանութիւնները տարիներ շարունակ հայտարարել են, բայց իրական փայլել չեն ձեռնարկել:

Հետեւանութեան թեմա դառնալով դարձան իրավադատի մարմիններէ ոչ համապատասխանութիւնները ցուցարարներէ նկատմամբ եւ հաշտուելու ու ցուցերի անօրինական խոչընդոտման փաստերը:

ՌԱԿ-ը համոզուած է, որ ստեղծուած իրավիճակի ձգձգումը սղառնալիք է ԳՅ-ի ու ԼՂՀ անվանագութեանը:

ՌԱԿ Հանրապետական վարչութիւնը դատարար է կազմակերպել լայնածափալ հասարակական-քաղաքական ֆմարկում խնդրի խաղաղ հանգուցալուծման հարցի շուրջ:

Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան Հանրապետական վարչութիւն

Հայաստանայց Եկեղեցոյ միութեան սկզբունքը հաշտեակասութեան առարկայ չէ

Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան դառնակցութեան կողմէն կը շարունակուի իր հաշտոյ զայն ստեղծողներուն. եւ այնպէս կը թուի, թէ միասնականութեան միտող շարժումներն ու փորձերը սակաւին անբաւարար կը մնան՝ քանի որ զգաւորներու աշխատանքները արեւելի տեսնող ու թափ կը ստանան ամէն անգամ չէ առեւտրած սկզբունքային կը մտնան հասկացողութեան սահմանին:

Կուսակցութեան դառնակցութեան կողմէն կը բնութագրուի անձնական կիրքերու եւ յաւակնութիւններու բախտմով, եւ կողմերը համոզուած կը մնային, որ բաժանումը չէ առեւտրած սկզբունքային տարբերութեանց հետ: Սակայն նմարելի է, որ բաժանման ազդակները հասած են հոն, որ կը յառաջանան նաեւ սկզբունքային հակամարտութիւններ:

Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը մէկ ու միայն սկզբունք որդեգրած է Հայաստանայց Եկեղեցոյ միութեան սազմային եւ բաժանման նկատմամբ՝ դատարարաւ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան գերազահութեան սկզբունքը եւ միացեալ հեղինակութեամբ հանդէս գալ միջեկեղեցական համաշխարհային աշխատանքուն ղիմաց:

1956-էն ի վեր կը շարունակուի սազմային ջլատելով սփիւռքի միասնականութեան ծիծերը, ակնհայտելով եկեղեցոյ միջազգային հեղինակութիւնը եւ մանաւանդ՝ յումաթես վասնելով միլիոններու եւ բարոյական աղբիւրները, որոնք կ'ընթացնին սատարել սփիւռքի հայադատարարանման սրբազան գործին. եւ այս ճիւղեր կացութիւնը կը շարունակուի՝ հակառակ անհետացմանը խորհրդային կարգերուն, որոնք դատարար ու դատարար կը հանդիսանային այս սազմային:

Ընդունելի չէ եկեղեցական թեմերու յափաշակութիւնը, ազգակրծման բնագոյնի արդիւնք է ամէն գիտի, քաղաքի եւ քաղաքի մէջ երկու մրցակից կամ հակընդդէմ եկեղեցիներու եւ թեմերու գոյութիւնը, ամբողջ եկեղեցոյ համար վարկաբեկում է միջազգային աշխատանքուն առջեւ երկու գլուխներուն ցցումը՝ բարբարոսութեամբ արգահատման արթնցնելով օտար եկեղեցիներու գլուխներուն մօտ:

ՌԱԿ-ի ղեկավարութեան համար հայ եկեղեցոյ միասնութիւնը միտ հանդիսացաւ սրբազան սկզբունք մը, եւ այսօր ալ յեւ կուսակցականի համար սակարկելի չէ այդ սկզբունքը:

Այս բոլոր հաստատումները կատարելով չի նշանակուի յառաջ կամ նուաստացնել այն ազգասիրական, մատարական ու քաղաքական իրագործումները զորս կ'իրականացնեն Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնն ու անոր խոհեմ գահակալը: Պարագային անյարի կը մնան

այդ իրագործումները դառնակցութեան խնդիրն ու շարունակուի ղիմաց:

Եւ այնքան ասէն որ այդ դրական արարներու կողմէն կը մնայ եկեղեցական դառնակցութեան, ամէն սրջալ հայոց դատարարութիւնն է ծառանալ այդ անարդարանալի ընթացքին ղիմաց եւ դաշտարի միջեւ ամբողջական վերականգնումը եկեղեցոյ միասնութեան եւ Մայր աթոռի հեղինակութեան անխախտ դատարարանման:

Միասնականութեան այդ նախնաձայնորութիւնը սկզբունքային կեցուածք մը հանդիսացած է եւ կը շարունակ հանդիսանայ:

Ձարմանալի չէ, որ կուսակցական դառնակցութեան բնական եւ ընդունելի իրավիճակ նկատող տարբեր միեւնոյն թեթեամտութեամբ ընդունին նաեւ եկեղեցոյ դառնակցութեան՝ կատարելով սկզբունքային խոստում մը՝ արեւելի խորացնելով կուսակցութեան ներքին սազմայինը:

Ամթիլասի կաթողիկոսութիւնը վերջերս հրատարակած է անթուակիր հաղորդագրութիւն մը՝ քաղաքում մը ընելով Պէյրութի «Չարթուն» օրաթերթին, որ կըրտի - թէ «Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան նորընթաց կեղեցական վարչութեան դատարարութիւնը, որուն մաս կը կազմեն ընկերներ Սեւակ Յակոբեան եւ Վարդան Ուզունեան, այցելութիւն մը տղին (տղու) Սեֆիլայի միջոցով Արամ Ա. կաթողիկոսին, դատարարաւ քննարկելով յայտնելու կատարարութեան նորընթաց կեղեցական վարչութեան գործի արեւելի իր յղած օրհնութեան գիրքն համար»:

Նախ Արամ կաթողիկոս դէպք չէ շուրջ ոգեւորուի այդ «դատարարական այցելութեան», որովհետեւ իրեն ներկայացող անձերը չեն ներկայացներ Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը:

Երկրորդ, վեհափառը աս փէ բան ըրած է՝ բաւականանալով «օրհնութեան գիրքով մը», որովհետեւ այն անձերը, որոնք ՌԱԿ-ի ղեկավարներն են արեւելի դատարարութեան սկզբունքները դատարարաւ առջեւ սոխակ դրօշի նման իր ոտներուն առջեւ փռելով դէպքին դառնալին մէջ մէկ սկեայ բանաւանդներ:

Թէ ինչո՞ւ անոնք արժանի դէպք է ըլլալին սկեայ բանաւանդներ՝ դէպք է իմանալ անոնց դատարարութեան հետեւալ մարգարեան յոսովերէն. - «ընկեր Սեւակ Յակոբեան, Արամ Ա. Վեհափառին փոխանցեց ՌԱԿ-ի վճռականութիւնը՝ մէկ կողմ դնել անցեալի վերաբերող ամէն բարդութեան լայնագոյն յարաբերութեան մէջ ըլլալու Սեֆիլայի միջոցով կաթողիկոսութեան հետ, ասեցելով որ եկեղեցական սազմային այլեւ դատարարութեան կը դատարարի, ի յայտնալ հայ ժողովուրդի

հոգեւոր եւ մարտնչային հարսութիւնները երկու կաթողիկոսութիւններու գահակալութեան եղբայրական գործակցութեան»:

Եթէ այս բեմադրութեան մէջ «բարդութեան» ունեցող մը կայ՝ այդ ալ կը դատարարաւ վերոյիցեալ գոհար գաղափարները արտաբերող անձին, որ մէկ օրէն միւսը ՌԱԿ-ի ղեկավար դարձած ըլլալու թիւրմարութեան մէջ կը գտնուի:

Կարծե՞ք վերելի հաղորդագրութեան դատարար անձնատարարութեանը բաւարար չըլլար, որ Սեւակ Յակոբեան արանքնին հաղորդագրութիւն մըն ալ հրատարակած է համապատասխան մէջ, ի դէպ ՌԱԿ-ի անդամներուն զարգացման, յայտարարելով. - «Պէտք է յսակացնել, որ վերջերս Սեֆիլայի միջոցով կաթողիկոս Արամ Ա. Վեհափառին մեր դատարարական այցելութեան ընթացքին կատարած հաստատումն, որուն կ'ակնարկէ Յակոբ Վարդան Ուզունեան, համարուի է Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան վերջին՝ նուագազոյնը երկու գերագոյն ժողովներուն՝ Լիոնի 26-րդ եւ Երեւանի 27-րդ ընդհանուր դատարարական ժողովներուն այս հարցով ընդհանուր մթնոլորտին եւ անկէ բխած դատարարական հաղորդագրութեանց հետ»:

Նախ ՌԱԿ-ի անդամակցութիւնը տեղեկայ չէ, թէ իր անունով դատարարութեան դրօշ մը դատարարած է եւ յետոյ՝ որո՞նք են այս լուսանցքային անձերը, որ իրականութիւնը ունեցան բովանդակ անդամակցութեան անունով այդպիսի անդամատարարանմանն որոշումներ առնելու: Վերոյիցեալ գերագոյն ժողովները կայացած են թանկարժեք արտօրինալի դատարարութեան սակ եւ այնքան արանքնին որոշումներն ալ կը բնորոշուին միեւնոյն արտօրինութեամբ:

Երբ մարդիկ կ'ընեն որոշ սկզբունքներ ոտնակոխելու Լիբանանի վաստող դատարարներուն սակ իրենց մտակը դատարարներուն, դէպք է գիտնան, որ սփիւռքը ամբողջ Լիբանան չէ, ոչ ալ Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը անոր թաղերէն մէկուն սահմանուած կազմակերպութիւնը:

Արամ կաթողիկոս իր դատարարաւ ծանուցութիւնը ամբողջացնելու համար դատարար է Հայ եկեղեցոյ միասնականութիւնը իրականացնել իր կեանքի օրերուն:

Իսկ այնքան ասէն, որ դառնակցութեան կը մնայ եկեղեցին՝ ամէն սրջալ հայոց արտօրինալի դատարար է իր արտօրինալի անոր միացման համար եւ այդ դաշտարար նաեւ հաւատարար դառնանք է Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան:

ԿԵԴՐՈՒԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՌԱԿ ՎԵՐԱՎԱՐԱԳՆՈՒՄԻ ԵՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՄԿՐՈՒՄ 30 յուլի 15, 2016

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

Ճիշտն այն է, որ Երեւանի մարզի էրեւանցիները, համեմատելով իրենց քաղաքը՝ Երեւանը Երեւանի էր, հետո դարձավ Երեւան, երգում էլ է այդպէս՝ Երեւան դարձած իմ Երեւանը... Այսինքն, երբ այս օրերին ասում ենք Երեւանի դարձած իմ Երեւանը, օրջված ենք ասում: Օրջված ենք ասում, բայց ճիշտ ենք ասում, քանի որ ամեն ինչ օրջվել է Երեւանում, ավելի ճիշտ՝ Երեւանիում:

Բայց սկզբից սկսենք: Սկիզբը Պավլիկի որդու ծննդյան օրն էր, այս օրվա հուլիսի 17-ին: Պավլիկը հայտնի Պավլիկ Մանուկյանն է, ազգանունը՝ ինչպէս ասեցին՝ «հազարավոր թուրքերի սպանած», մի խոսքով՝ հերոս: Հուլիսի 17-ին հերոս Պավլիկի որդու

դառնալը ահաբեկչություն է, եւ նոսրականություն բերման ենթարկելն էլ այնտեղ ծեծելն ու սեփական կոչիկները համբուրել Պարսաղերը եւս ահաբեկչություն է, որժամն:

Հա, փաստորեն, չորձանք, քանի որ ձեր ուզածը միայն ճիշտ դուրս գալը չէ, ձեր ուզածը նաեւ հերոս դուրս գալն է: Ձեր բոլորիդ ուզածը դա է, անկախ նրանից գունդ գրավող եք, թե՛ գունդ ղաշարած: Սեփական մարմինը՝ «որդես հաղթանակի կամուրջ առաջարկելը» հերոսանալու թափուն ցանկություն է, ծոցված եսասիրություն է, հերոս դառնալու մոլուցք է: Ձեզ բավարար չէ դարաբարյան հերոս լինելը, դուր ազգային հերոս դառնալ եք ուզում: Ղարաբաղը՝ ազգի կարեւոր մասն է, բայց մասն է, ճիշտ այնպէս, ինչպէս Երեւանին է Երեւանի մասը: Դուք Երեւան

ված հեղափոխություն անելու կոչ են անում զինված մարդիկ: Ժողովրդի այս հասկածը, եթե ուզում էլ է կտրուկ անել, ապա մեծ հաշիվով, ոչ հիմա, հետո, երբ հարցերը կլուծվեն, արյունով անուշտ արյուն սոսի կա դարձնուք արյուն քսած մեր ժողովրդի մոտ: Իր կարծիքով անցնող տարիներին իր արյունն են խմել, հիմա էլ ինքն ուզում է համարժեք ղաշարած սալ՝ չնկատելով, որ արյունախումբների դեմ ղաշարելիս արյուն չեն խմում, որովհետեւ եթե անգամ հաղթում ես արյունախումբներին, չես հաղթում արյունախումբայինը: Ժողովրդի մի ուրիշ հասկած էլ նոսրական է, դե այդպէս է ստացվել, ոմանք անգամ երազել են այդ մասնագիտության մասին, ինչը վաս չէ, համեմատելով ինչ-որ բան երազելը երեք վաս չէ: Նրանք էլ մեծ հաշիվով

ԿՏՈՐ մը ԵՐԿԻՆԻՖ... ԵՒ ԲԻՅ մը ԺՈՂՈՎՈՐՈՂ

ծնունդն էր: Նստել են՝ բառիս բուն իմաստով... Պավլիկի տղան էլ արդեն մեծ է, հասուն տղամարդ, էլ առաջվա փոքրիկը չէ, որ ազգանունը հոր հետ լուսանկարվի, հոր եւ վերջինիս ածական գեղեցիկ, որն ավելի բարձրահասակ էր, քան ինքը: Ինքը հիմա գեղեցիկ ունի, հայրն էլ գեղեցիկ ունի, ինքն էլ ինչ որ կողմին է, հայրն էլ Երեւանիում է, գունդ են գրավել, ասում են՝ մինչեւ վերջ գնալու են, եւ «թող մեր մարմինները ձեր հաղթանակի համար կամուրջ լինեն», ասում են՝ Պավլիկենք, ասում են՝ ժողովրդին, կոչ անելով վերջինիս դուրս գալ փողոց: Ոմանք դուրս են գալիս, հասկալիս երեւոյան ժամերին, երբ օտա շոգ չէ, ոմանք սնից են հետեւում, քանի որ իշխանությունները համացանցը չեն կտրում, որդեսպի օտերը սնից հետեւեն եւ դուրս չգան: Ու այս ընթացքում ղաշարած հիմնարկների հսկողությունը չի ուժեղացվում, մեքոյի կայարաններում էլ ինչ մեկ-երկու նոսրականներ են՝ ալարկոս եւ օտից օվարած, խորհրդարանն արտադրող միս չի գուժարում, վարչապետը հայտարարությամբ հանդես չի գալիս, նախագահն ուղերձով ժողովրդին չի դիմում, չնայած երկրում ահաբեկչություն է, ասում են, որ ահաբեկչություն է:

ամեն եւ ուզում, ազգն եւ ուզում, իրականում սրանք եւ ուզում, թե չէ մեք գիտենք, որ դուք ասում եք, թե Սեֆիլյանին եւ ուզում եւ Սեթ Սարգսյանի հրաժարականը: Լավ, ենթադրեմք եկավ, նկատի ունեն Սեֆիլյանը, ենթադրեմք սկզբ, նկատի ունեն հրաժարականը, հետո: «Հաղթել ենք» դեմքի արտահայտությամբ, գուցե նաեւ դաստիարակող գնալու եւ Աժ-ում օրենքներ ընդունելու եւ նստելու եւ Առաքել Մովսիսյանի եւ Սամվել Ալեքսանյանի կողմին, բայց որդեսպի ամեն ինչ խորհրդանշական լինի եւ Երեւանում հետ կաղ ունենա՝ Միտ Սեդրակյանի կողմին: Ու դա կոչելու եւ մեր Հայաստան, ձեզ էլ բարեփոխի՞չ: Անկեղծ եղեք, տղերք, դուք ուզում եք երկու բան՝ դառնալ հերոս եւ ամբողջը: Բայց մի խնդիր ունեք, իշխանությունն էլ նույնն է ուզում: Ու իշխանությունը ճիշտ է լինելու այնքան ժամանակ, քանի դեռ չեք հաղթել: Հեղափոխությունն անելն այդպիսի բան է. սխալ ես՝ քանի չես հաղթել, հանցագործ ես՝ երբ մեր եւս սկսել, երբ հաղթում ես, երբ ավարտում ես, արդեն ճիշտ ես, որոշ ժամանակ անց՝ միակ ճիշտն էս, քանի դեռ քո դեմ հեղափոխություն չեն արել եւ չեն հաղթել:

կտոր մը երկինք են ուզում, բայց ոչ հիմա, հիմա հարցերը լուծեն՝ մեր, ոչ թե իհարկե արյունով, այլ եթե ղաշ է՝ անգամ արյունով, եթե հրաման լինի: Եթե հրաման լինի՝ համբուրվելու, նրանք գուցե համբուրվեն էլ, հրապարակայնորեն, եթե հրաման լինի: Հրաման սկզբն էլ ժողովրդի այլ կտրվածն է: Միակ հասկածը, որը կտոր մը երկինք չի ուզում, այդ հասկածն առհասարակ կտոր մը չի ուզում, անկախ նրանից, թե ինչ է՝ երկինք, թե՛ թագավորություն: Եւ վերջապէս նրանց դեմ դուրս ելած մի խումբ զինված մարդիկ կան, էլի ժողովուրդ, որոնք նույնպէս կտոր մը երկինք չեն ուզում, քանի որ ամբողջ երկինքն են ուզում, բայց սկզբում Սեֆիլյանին, հետո՝ հրաժարականը:

Ու կա փչ մը ժողովուրդ, որը հենց հիմա կտոր մը երկինք է ուզում, միայն դա: Այդ ժողովուրդը ցավում եւ սգում է նոսրականության գնդապետ Վանոյանի սպանության համար, այդ ժողովուրդը շնորհակալ է Պավլիկին ու նրա որդուն՝ վերջինիս անցած ծննդյան օրվա կաղակցությամբ, եւ այդ ժողովուրդը ուրախ է, որ ղաշանը նոսրականներից մեկը ազգ է արձակվել, քանի որ հուլիսի 23-ին՝ վաղը, նրա նշանդրեքն է: Այս ժողովուրդն ամենակարեւորն է, ինչ մեք ունենք (չենք կորցրել), ինչպէս այս երեք հանգամանքներն են այս ողջ ղաշանության ամենակարեւոր բաները՝ Պավլիկի որդու ծնունդը, փոխգնդապետ Վանոյանի սպանությունը, եւ ղաշանությունից ազատված նոսրականի նշանդրեքը:

Մենք եւ ժանը

Ժանը՝ ֆրանսիացի է, ազգանունը՝ Բորդիար, մասնագիտությամբ սոցիոլոգ, մշակութաբան, փիլիսոփա: 20-րդ դարի Ֆրանսիայի հայտնի փիլիսոփաներից մեկը:

Մենք Ֆրանսիան եւ ֆրանսիացուն հարգող-սիրող ազգ ենք, ինչպէս հաճախ էր իր ելույթներում եւ ուղերձներում շեշտում Ֆրանսիայի նախկին նախագահ Սարկոզին՝ ֆրանսիացիների «ֆույր» ազգն ենք ու որդեսպի Սարկոզին չմեղադրեն հայ ժողովրդին վիրավորելու մեջ, ասեն, որ իրականում նա ասում էր, որ Հայաստանն ու Ֆրանսիան ֆույրեր են, այսինքն միայն Հայաստանը չէ, որ ֆույր է: Ինչեւէ:

Ժամանակին, ժան Բորդիարը մի այսպիսի բան է գրել, որը հիմա բառացի կմտքեքեն. «Բռնության եւ ահաբեկչության առանձնահատկությունը կայանում է նրանում, որ դրանք զաղափարապէս արդարացվում են՝ որդես այս կամ այն բարի նպատակին հասնելու միջոց: Որդես այդպիսի նպատակ կարող է հանդիսանալ, օրինակ, ժողովրդի, ազգի, կամ ինչ-որ դասի բարեկեցությունը: Արդարացնելով ահաբեկչությունը՝ որդես անհրաժեշտ գործողություն, դրա կողմնակիցները փորձում են աղաքացել, որ բռնության ակտը հանցագործություն չէ, երբ այն կատարվում է ի հակակեցիմ ղաշանության կամ այլ արտաքին, ներքին ուժին, որը սահմանափակում է ազատությունը: Այսպիսով արդարության վերականգնման զաղափարը հանդիսանում է ահաբեկչության արդարացումը՝ դրա սուբյեկտների շեշտակցով: Բռնությունն արդարացնելով արդարության զաղափարով՝ ահաբեկիչները ղաղափարում են, որ հասարակությունն ընդունի իրենց գործողությունները: Այս համատեքստում ահաբեկչության մեջ բռնության առանձնահատկությունը դրա հակալեզոցությունն է: Սովորաբար հանցավոր բռնությունը ամբողջությամբ օրենքից դուրս է, հակալեզոցիմ է եւ հենց այդպէս էլ ընդունվում է հասարակության կողմից: Ահաբեկչության ֆենոմենը՝ որդես հասարակական երեւոյթ այն է, որ այն դուրս է գալիս լեզոցիմ բռնություն-ոչ լեզոցիմ բռնություն հակադրությունից, ոչնչացնում է այդ հակադրությունը, իրականացնելով հակալեզոցիմ բռնություն՝ ուղղված իրավական դատարարությանը: Սա բռնություն է՝ ուղղված ոչ այնքան կոնկրետ անձանց դեմ, որքան հասարակության եւ ղաշանության դեմ առհասարակ, բայց միեւնոյն ժամանակ, որքան էլ ղաղադրի լինի, ղաղափարում է զոհ դարձած հասարակությունից՝ արդար ճանաչել իր գործողությունները, իր լեզոցիմությունը՝ ղաշական իշխանություն կողմերի կողմից իր այս կամ այն ղաղափար կատարելու եղանակով... Ահաբեկչության ղաղադրաբան կայանում է նրանում, որ դրա սուբյեկտները իրենց ազատության եւ արդարության համար ղաղափարում (որդես բարձրագույն արժեքներ, իղեպալ նստում է նաեւ հոգու ազատությունը, մարդու բնական իրավունքներ, անկախությունը), բռնություն կիրառելով նրանց հանդեպ, որոնք համարում են իրենք թեմանները ոչ միայն չեզոքացնում են մարդկանց ազատությունը, այլեւս կորցնում են իրենց ազատությունը: Միջոցառում իրական ազատությունը եւ բռնությունը ոչ միայն հակասում են իրար, այլեւ մերժում են միմյանց...»:

Սա ասել է ժան Բորդիարը եւ հասկանալի է, որ ոչ Հայաստանի մասին, անգամ ավելի վաղ, քան Ֆրանսիական Նիցցայում ահաբեկչություն եղավ: Ասել է ոչ թե կոնկրետ ինչ-որ ահաբեկչության մասին, այլ ընդհանուր՝ բոլորի մասին, անկախ նրանից, թե որտեղ է կատարվում, ով է անում, ուն դեմ է անում:

Բայց ղաշակեքանեքն, որ ժան Բորդիարը սա ասել է կոնկրետ Երեւանում դեմքերի մասին (որոնք դեռ ղաշ է աղաքացել, որ ահաբեկչություն էին): Ի՞նչ կասեքիմ մեք: Այս օրերին մի փչ թրծված լինելով հասկալիս սոցիալական ցանցերի հայ օգտատերերի գրառումներից, եզրակացնում են, որ ժանին մերոնք կղաքասալսանեքն այսպէս՝ «Ժանը Հայաստանի իրականությունից հեռու է եղել դա գրելուց: Ժանը հոս չի փաշել նոսրականի ֆրանսիական ղաշակցից: Ու առհասարակ կաղ չունեն այդ մեքերը Հայաստանի այսօրվա իրականության հետ: Նույն հաշոյողությամբ կարող էիմ մեքերել մի ղաշանություն՝ Ժակ Իվ Կուսոյի ստորջրյա արկածների մասին»:

Չէ, իհարկե, այն ինչ գրել է ժան Բորդիարը ղաղադրի չէ, որ օրեկեքիմ լինի, առավել եւս Հայաստանի հետ կաղ ունենա, մանավանդ որ այն ինչ սեղի է ունեցավ Հայաստանում, դեռեւս աղաքացված չէ, որ կաղ ունի ահաբեկչության հետ: Առհասարակ Բորդիարի մասին կարեւոր է իմանալ նաեւ, որ նա մեքացել է ծառայողի ընտանիքում եւ իր որդուն, թե ինչպէս են «մի խումբ զինված մարդիկ» փորձում ահաբեկել ղաշանությունը եւ ինչպէս ինքն ու իր ընկերները դա թույլ չեն տալիս: Բայց, խնդիրն այն է, որ այն ինչ ասում է Բորդիարը ահաբեկչության մասին, որդես երեւոյթի, որդես մեր ժամանակների բոլոր ղաշանությունների եւ ժողովուրդների թեմանում, ճիշտ է ասում: Եւ որդեսպի ահաբեկչության մասին ճիշտ բաներ ասես, ղաղադրի չէ հայ նոսրականի համագեքանից հոս փաշես, մանավանդ որ Հայաստանում եղածը ահաբեկչություն չէ: Թե՛ք էր...

Նախագահի հանրաղեսությունում է

Լրասվամիջոցներից մեկը, փորձելով ստանալ այս օրերին ամենաշեք հետաքրքրող հարցերից մեկի՝ ինչո՞ւ չի խոսում Սեթ Սարգսյանը հարցի ղաշասալսանը, զանգահարել է նախագահի մամուլի խոսնակ Վլադիմիր Հակոբյանին: Լրագրողը նախագահի մամուլի խոսնակից հետաքրքրվել է, թե հանրաղեսությունում է արդոյոք նախագահ Սարգսյանը: Խոսնակը ղաշասալսանել է՝ «Ձեր հարցը գրավոր ուղարկեք նախագահական, կղաքասալսանեքն»:

Հետաքրքրական է, նախագահականից միայն գրավոր հարցերին են ղաշասալսանում, թե՛ նաեւ տղաղիր: Եթե նաեւ տղաղիր, աղաք հարցում ենք՝ հանրաղեսությունում է նախագահ Սարգսյանը: < Ա.Փ.

ՍԱՌԱ ԳԱՏՊԱՐՅԱԼ

Նյու Յորկ

23 սարի առաջ, հուլիսի 23-ին, Ղարաբաղի զինված ուժերի վերահսկողության սակ անցավ Ադրբեյջանը (2010-ին վերանվանվել է ԱԿՆ), ինչը Ստեփանակերտի բնակչության անվտանգությունն ապահովող ռազմական կարեւոր նվաճում էր: Առիտաարակ, 1993 թվականը արցախյան հերոսամարտի դաժնության մեջ մտավ որդես հաջող եւ բեկումնային սարի: Նույն սարվա ադրբեյջանցի Զարվաճառը (Զեյրաջար), մայիսին Շուշին, ամիսներ անց՝ Ադրբեյջանը: Այս մեծ հաղթանակներն արմատապես փոխեցին իրավիճակը Ղարաբաղյան հերոսամարտում եւ մեծադեմ նպաստեցին ադրբեյջանական սղառնալիքի հետագա չեզոքացմանը մինչեւ ներկայիս սահմանները:

Ասկերանում եւ Զեյրաջարում: Ադրբեյջան մտած առաջին սահմանը ակամի վրա դառնել էր, որի հետեւանով գոհված ազասամարտիկի հուղարկավորությունն էր Զարին Տակ գյուղում: Ամբողջ գյուղն էր մասնակցում: Տեղի գերեզմանոցում սղիսակահեր ջութակահարն անցնելով շիրմների կողով իր մեղեդին էր խոնարհում բոլոր ընկածներին:

Մարտումիւմ Ավոյին նվիրված հուշ-երեկոյի սկսվելուն դեռ մի քանի ժամ կար: Մեզ օգ-

նալու: Իսկ քանի-քանի՝ այսօրի սեր, ավելի շատ ու բարեկարգ, թողեցին հայերը Բաֆվում եւ Ադրբեյջանի այլ քաղաքներում, դուրս ելանվելով դաժնաբերից, սղանվելով իրենց բնականներում:

Վերադարձի ճանադարհին մի քան ձագ սղուր ոռնում էր մայթին: Բերեցին մեզ հետ Մարտունի: Տղաների ուրախությունն էր դարձել սղուրների մոտ: Բայր շնիկը, որի անունը դրել էին «Բաֆու»: Չմայած առաջ հյուրասղությունը, «Բա-

Տիւսակ Ադրբեյջանից

զագրական խումբը գնալու էր Մարտունի՝ Ավոյին նվիրված հուշ երեկոյին մասնակցելու: Ես որոշեցի միանալ այդ խմբին եւ լուսաբանել համերգը, այն ժամանակ՝ ՀՀ ղեկավար հեռուստատեսության «Մայրաքաղաք» ծրագրով: Գլխավոր խմբագիրն ասաց, որ օղերասոր չի կարող սրամարտել: Դիմեցի հեռուստատեսության ղեկավարական գծով սնորհներին: Նա էլ մերժեց, ասելով՝ «Ինչ գործ ունես, աս վստահավոր ե, քո սեղը չէ»:

Չինվելով միայն երկու դասարկ VHS սեսաժադավեններով, հույսս դնելով Արցախի հեռուստատեսության ղեկավարի, օղերասորի եւ սնորհության մեծաղոգության վրա, հուլիսի 25-ի գիշերը ժամանեցին Ստեփանակերտ: Երեւանյան մթնոթյունից հետո Ստեփանակերտը մեզ թվաց «Փարիզ», այնտեղ սղող փողոցային լույսերի առաջությունից: Ասացին՝ «Մարտանգը սաղ լինի», հետո՝ «դասերազմող քաղաքում լույս աղաղակվելը դասաղի է»:

Մտովի դառա առաջ սղուղ (fast forward) դեղմերի հաջորդականությունը, ասեմ, որ Արցախի հեռուստատեսության սնորհությունն ընդառաջեց: Նկարահանումներ կասարվեցին Ստեփանակերտում, Շուշիում, սեղի բանում, ուր դասիվում էին ադրբեյջանցի գերիներ,

բուն» քարունակում էր սղուր իր ոռնոցը մինչեւ խոհանոցում աղխասող կանայք կարողացան իրեց վարժեցնել փոքրիկ կենդանուն:

Միթե հնարավոր է, այսօր, 23 սարի հետ Ադրբեյջանը ես հանձնել Ադրբեյջանին: Դա կնքանակի հանձնել Ստեփանակերտն ու վերջին հաղթով՝ ողջ Արցախը: Ադրբեյջանը Ստեփանակերտից զսնվում է ընդամենը 25 կմ հեռավորության վրա: Այսօր դարաբաղյան հակամարտության քուրջ բանակցությունների սեղանին ինչոդիսի փաստաթղթ էլ որ լինի՝ մարտիդյան կամ կազանյան, որոշողը դեմ է լինի Արցախի ժողովուրդը, դառնալով դասաղի բանակցային կողմ:

Արցախցին լավ գիտի, որ այսօր Ադրբեյջանում վերաբնակվել ցանկացող ադրբեյջանցի «փախսականը» խորհրդային սերնդի այն մարդը չէ, ում հետ հնարավոր է եղել առեւտրայթ «խաղաղ» 70 սարի աղրել: Այնտեղ եկող «փախսականը» մի ուր սերունդ է, ով դորոցում քարունակելու է սերել հայ թքանուն ու մային դասեր, կեղծված, հնարավոր Ադրբեյջանի դասնություն, այն մասին, թե ինչքան լավ է հայի գլուխ կսրել ու դառնալ Սաֆարովի նման ազգային հերոս:

Մի վերածեք Ղարաբաղը երկրորդ դաղեսղինա-խրայելյան սարածի, որդեսղի կանգառներում մարդիկ չդանակահարվեն, որդեսղի ակոթուսում, փողոցում, խանութում մարդիկ սղաթելչությունից չզոհվեն: Երկուստեք թքանությունը, քնորիկը աղերի նախագահ Ալիեի հայասղաց քաղաքականության, այնոդիսի կրիսկական ասիժանի վրա է, որ երկու ազգերի անվստանգ գղակցությունը, առնվազն՝ մի քանի սերունդ, անհնար է թվում:

Ադրբեյջանը ռազմական հանցագործություն է արել. մենք չենք սատար

Մարդու իրավունքների միջազգային ֆեղերացղի /FIDH/ գնահատել է աղրիկի սկզբին հայ-ադրբեյջանական սահմանում սեղի ունեցած որոշ գործողությունները եւ արել հետեղյալ դասնական եզրակացղությունը. «Վերջին 3 սարում սարածաքղանի անեղակործանարար հակամարտղությունը դարաբաղյան հակամարտղությունն է, որը քարունակում է մարդկային կղանքեր խել: Այս հակամարտղությունը, սակայն, բավարար ուքաղրության չի արժանանում միջազգային հանրության կողմից: Կոնկրես աղրիկի առաջին օրերին եւ առիտասարակ խաղաղ բնակիչների ու քաղաքացղական օղելեցների վրա հարձակումները միջազգային իրավունքի խախտումներ են»:

Հարկ է նկատել, որ միջազգային կազմակերղությունը այս առումով առանձնացղել է աղրբեյջանցղների կողմից 3 հայ սարեցղների սղանությունը եւ նրանց խոքսանգումը, ինչոդես

նաեղ զինվոր Զղարան Սղղյանի գղխասղումը: Եզրակացղության մեջ հասղակ քեքսված է, որ ազղությանը եզղի Սղղյանի կսրած գղխով լղսանկարը աղրբեյջանցղները սեղաղրել են սոցղանցղերում՝ ներկայացղելով որդես իրենց հաղթանակ:

«Այս դեղմերը՝ սղանվածների մարմինների խոքսանգումները, միջազգային մարդասղրական իրավունքի խախտումից զաս նաեղ ռազմական հանցագործղություն են», ասված է եզրակացղության սեղսղում:

Այնոդես որ կարող ենք հանգղիս դիմել Միջազգային քրեական դասարան՝ ընդդեմ Ադրբեյջանի հայցղով, մեղաղրելով վերջինիս ռազմական հանցագործղությունների մեջ: Երբ դասարանում հարցնեն, ող է ասել, որ Ադրբեյջանը աղրդիսի հանցագործղություններ է արել, մենք կղանեմք Մարդու իրավունքների միջազգային ֆեղերացղայի այս եզրակացղությունը եւ կասեմք՝ ոչ մենք:

Թուրքիան մտավ Ադրբեյջան

Հունիսի 20-ին Իլիան Ալիեղ հասատել է Բաֆվի «Գրզղլ քերղ» զինավանի եւ Սունզայիթի՝ «Հաղի Չեղնաղաքղին» ավանի մերձակայղում սեղակայված ռազմական օղանակավակայանի սարածղում Թուրքիայի զինուղի անձնակազմին սարածղ հասկացղելու արձանագղությունը: Սա նքանակում է, որ Թուրքիան Ադրբեյջանի սարածղում սսանում է երկու ռազմական բազա:

Այս կաղակցղությամբ, սակայն, դարգաքանումներ է ներկայացղել Ադրբեյջանի ռազմաօղային ուղերի հրամանասար՝ գեղերաղ Թաղիրղղը, քեքսղելով, որ Ադրբեյջանի սարածղում Թուրքիան բազա չի ունեղա: Թաղիրղղը մասնավորաքար ասղ է, որ «Հաղի Չեղնաղաքղին» մոտ սեղակայված ռազմական օղանակայանը դեղես 1990-ից օզսագործղում է միջազգային խաղաղաղաղ գործողղությունների համար, մասնավորաքար՝ աղրբեյջանական գղախմերը՝ Աֆղանսղան, Կոսղով, Իրաֆ սեղաղիղսղելու համար: Ընդ որում, ըստ Թաղիրղղի՝ աղրբեյջանցղի զինվորները հիքյաղ երկղներ մեղնում են Թուրքիայի զինուղի դասկանող ինֆնաթղներով, որոնց սղասարկող թուրքական անձնակազմը օղանակակայանի սարածղում համադասասղան սեղնիկական միջոցներ եւ հանգղսի սեղնակներ ուներ: Նոր

համաձայնագղով, ըստ Թաղիրղղի, թուրքական կողմը թղիչնեղրից մեկ ժամ առաջ սսանում է եւս երկու հանգղսի սեղնակ, սակայն հետո դրանք վերաղարձնում է աղրբեյջանական կողմին:

Ինչ վերաքերում է «Գրզղլ քերղ» զինավանին, աղա Թաղիրղղը ներկայացղել է, որ զինավանի քեղն կրկին 1990-ականների վարձակաղության է հանձնվել Թուրքիային: Նոր համաձայնագղով թուրքական կողմը սսանում է քեղնի սնորհնման եւ սղրաղեսման իրավունք:

Փաստրեն, եթե անգամ թուրքաղրբեյջանական այս համաձայնագղերը ընդամենը Ադրբեյջանում թուրքական ռազմական բազաների ամրագղումն են, ինչոդես օղնակ օղանակակայանի մասղով, աղա զինավանի առումով Թուրքիան սեղականություն է սսանում Ադրբեյջանում, հետեղաքար՝ գեղերաղ Թաղիրղղը ինֆն իրեն հակասղում է, երբ ասղում է, թե չկա աղրդիսի բան: Բայց եթե Թաղիրղղը քաս է ուղում, ուր Թուրքիան Ադրբեյջանում ռազմաքարզաղ չունեղա, աղա կարող ենք հայսարաղել, որ չունի, այլ դարգաղես մեղ է Ադրբեյջան եւ գրավել Բաֆվի «Գրզղլ քերղ» զինավանն ու «Հաղի Չեղնաղաքղին» օղանակակայանի մի քար սեղնակներ ու հիմա դրանցից մեղկում դաղնակ հանգղսանում է:

Պասրասղեղ՝ ՀՈՒՄԻ ԱՅՅԱՆԸ

Գլորալ ֆաղափականությունը խճանկարի ղեկս բաղկացած է մեկ դասկեր կազմող առանձին մասնիկներից: Հուլիսի լույս 15-ի գիշերը սեղի ունեցավ ահաբեկություն Նիսում, մեկ օր անց խռովություն ծագեց Անկարայում, իսկ հուլիսի 17-ին Երեւանում «արտահանակարգային ընդդիմության» ներկայացուցիչները հայտարարեցին գինված հեղափոխում սկսելու մասին, որը սահմանափակվեց Երեւանի քաղաքի ուսիկանական սեղանասի գրավմամբ: Միանգամից լինում են արդյո՞ւ աշխարհում զուգահեռություններ: Փորձենք դարձնել:

ԵԱՏԿ Միակի խումբը ինչո՞ւ հավաքվեց Անկարայում

Հարկ է նշել, որ Երեւանյան միջադեպի հաջորդ օրը, հուլիսի 18-ին, ԵԱՏԿ Միակի խումբը Անկարայում ղեկավարեց Արցախի հակամարտության կարգավորման հարցը: Հարց է ծագում. Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի եւ ԱՄՆ-ի ներկայացուցիչները Անդրկովկասի էական հարցը ինչո՞ւ են փնտրում հենց Թուրքիայում: Նման մասերի սրամաքամությունը թվում է կասկածելի, եթե անստեմ մի փաստ. արտոնման արտադրող Մեյլուք Չավուբեցյանը Անկարայում կայանալիք հանդիման մասին հայտարարություն արեց հուլիսի 15-ին, այսինքն երկրում գինվորականների խռովությունից հաշված ժամեր առաջ: «Մենք հուլիսի 18-ին Թուրքիայում ստացանք ենք ԵԱՏԿ Միակի խմբի համանախագահներին, որոնց հետ կենտրոնացանք դարաբաղյան կարգավորումը: Հանդիմանը մենք կներկայացնենք այդ հարցի առթիվ թուրքական կողմի դիրքորոշումը եւ կծանոթանանք դարաբաղյան կարգավորման վերջին գործընթացին», հայտարարեց նախարարը, որի խոսքերը մեքերում է REGNUM գործակալության վերլուծաբան **Սարգիս Ծասուրյանը**: Նրա կարծիքով՝ այդ հայտարարությունը իմի՞՞նք էր սալիս սալիս, որ Լեռնային Ղարաբաղի վերաբերյալ թուրքական իշխանությունների (այդդեպ էլ չհրապարակված) կեցվածքը որոշակի փոփոխություններ էր առաջացրել, Փարիզի եւ Վաշինգտոնի: Եվ այստեղ գործին միջամտեցին խռովարարները: Դասելով ամերիկյան լրատվամիջոցների հակաեթնոքային հիստերիայից, Երդրանը լրատվություն էր փոխում մեկ անգամ Միակի խումբի մասին: Միակի խումբը լուրջ դժգոհություն էր առաջացրել ՆԱՏՕ-ի կենտրոնականայնում: Ահա թե ինչու Անկարան մեղադրանքներ հասցեագրեց ՆԱՏՕ-ի գծով իր դաժնակիցներին, որոնք Երեւանում են խռովարարների մի մասի համար թափափուկ ծառայած «Ինչո՞ւ չի» ավիաբազան: Ինչ-որ մեկը լրատվություն ուղարկում էր «Երեւանի գրաստանակարգ», որդես-

Նիս, Անկարա, Երեւան. ո՞վ է հաջորդը ՆԱՏՕ-ն ԶԺԿ-ին «զայրում է» Թուրքիայում եւ հայաստանում

գի Անկարան չզիջի մրցակցային դիրքը Անդրկովկասում եւ Մերձավոր Արեւելու: Իսկ մտադրական ձայնողումից հետո՝ հաջորդ առավոտյան Երեւանում գրավեցին ուսիկանական սեղանաս: Ծասուրյանը սա համարում է առայժմ աշխարհամասին վարկած: Ումանք «արտահանակարգային ընդդիմության» գործողությունները կհամարեն հասարակության սնտեսական դժվարությունների արդյունք. բայց այդ դեմքում որե՞նչ են հազարավոր ցուցարարներն ու համակիրները: Գոյություն ունի նաեւ կարծիք, թե Երեւանը Մոսկվայի դրո՞ւմա՞ր իբր լրատվություն է «5 քաղաք հանձնել» Բախլին: Ծասուրյանը նշում է, որ թեմանական ֆարգույթյան արդյունք այդ հիմարությունը կարող է կործանարար հետեւաններ ունենալ ռուս-հայկական հարաբերությունների վրա: ԼՂՀ անվտանգությունը գոհաբերող ամեն մի հայ ֆաղափական գործիչ անմիջապես կհայտնվի լրատվության աղբյուրում: ՀՀ իշխանությունները ղեկավարում են ծագն խուսափել անհիմաս արյունահեղությունից:

«Մեսափի ճանապարհ» գամաֆում

Ժամանակն է խոստովանելու, որ Հայաստանը, Լեռնային Ղարաբաղը եւ Ադրբեջանը վաղուց դարձել են ԱՄՆ-ի, Չինաստանի եւ Եվրոմիության դիմակայության աստղաբեկ: Պատահական չէ, որ Թեհրանը Պեկինի դրո՞ւմա՞ր վերացնում է այցադերը Երեւանի հետ, իսկ բուլղար վարչապետ Բոլյո Բորիսովը Հայաստանին ու Վրաստանին առաջարկում է դառ-

նալ կանուրջ Իրանի եւ Հին աշխարհամասի միջեւ: Տվյալ նախաձեռնությունն ունի մեծ հնարավորություններ, որոնք ներհակ են ամերիկյան աշխարհափառականությանը: Մանավանդ, որ ճանադարհներն անցնում են Սեւ ծովով, իսկ դա Թուրքիայի անկայունության լրատվաններում դառնում է ավելի ու ավելի վստահավոր: Բախլին որդես Երեւանի այլընտրանք Թեհրանին եւ Պեկինին առաջարկում է կառուցել Ադրբեջանը Վրաստանի ծովափին կաղող երկաթգիծ: Իրանը սղատողական դիրք է բռնել, որի վրա կարող է բացասաբար անդրադառնալ Երեւանում ուսիկանական սեղանասի գրավումը: Սակայն Թեհրանին ամենից աստ ճազմադեցնում է Բախլի կողմից ԼՂՀ հակամարտության աստառեցումը: Սեւ Սարգսյանի այն հայտարարությունից հետո, որ «նույնիսկ ամբողջ աշխարհը միառնում է կարող է կարող դառնա Լեռնային Ղարաբաղի բնակչությանը համոզել աղբյուր Ադրբեջանի կազմում», Բախլին հայտնվել է անելալանի վիճակում եւ ամեն դեպի կարող է վերսկսել լրատվաբեկը:

Մինչդեռ հայ-ադրբեջանական հակամարտության «վերին հարկում» Վաշինգտոն-Թեհրան հակասություններն են, կարծում է REGNUM-ի վերլուծաբանը: Դրանց արմատները հասնում են 1979 թ. Իսլամական հեղափոխությանը, որից հետո ԱՄՆ-ը սկսեց Իրանը համարել ռազմական գործողությունների հնարավոր թատերաբեմ: Ներկայումս դա արտահայտվում է Իրանական Զբոսանում եւ Բելուջիստանում գոհայինների հետ Իս-

լամական հեղափոխության լրատվանների կորուստի մի աստղ գինված բախումներով: Ըստ Լուրյան, համանման բաներ են կատարվում նաեւ Սիրիայում, որն ամերիկացիներն ավերեցին, որդեսգի վերահսկեց ծրագրվող «Մեսափի ճանապարհի» ֆաղափներ Դամասկոսը, Ռաֆան, Գոմսը, Տարսուսը, Պալմիրան, Հալեպը եւ Դուր-Եվրոպոսը: Ինչո՞վ կդասախառնի Չինաստանը:

Նավարկություն դեպի Աֆրիկյան եղջյուր

Պեկինը սկսել է զարգացնել «Մեսափի ճանապարհի» ծովային հաղորդակցությունները: Երեւանը դրվում է Աֆրիկյան եղջյուրի փոքրիկ դեպքում Ջիբութիի վրա, որը դեպի Կարմիր ծով եւ Սուեզի ջրանցք, այնտեղից էլ Միջերկրական ծով ճանող երթեւեկաւաս Ադենի ծոցի արեւմտեւում է: Իհարկե, ծովային «մեսափի ճանապարհը» գերծ չէ վստահությանը կաղված ծովահեղափոխության եւ ԶԺԿ-ից դեպի Եվրոմիություն 44-օրյա նավարկության հետ, բայց ներկայումս ամենից աղաղակում է, մանավանդ Թուրքիայում ՆԱՏՕ-ի հետախուզության սարքած արյունահեղությունից հետո: Պատահական չէ, որ Ջիբութիի նախագահ Իսմաիլ Օմար Գելլեն աճաղարեց դասաղարեւել Անկարայում ծագած խռովությունը:

Չինաստանը լուրջ մտադրություններ ունի Ջիբութիում: Հունիսի վերջերին երկու կողմերը լրատվալուրվեցին ստեղծել «համադարձակ առեւտրային ուղիներ», այդ թվում նաեւ ազատ առեւտրի գոտիներ, որտեղ ներդրվելիք 7 մլրդ դոլար կհասկացվի շինարարության, էլեկտրոնիկայի, սեղեկաւակաւ-հաղորդակցական սեխնուղղանների եւ թեթեւ արդյունաբերության զարգացմանը: East Africa Monitor գործակալության սլյալներով, ԶԺԿ ռազմավարական ներդրումների մեջ առանձնանում է China State Construction Engineering Corporation-ը, որը 450 մլն դոլարանոց լրատվաւագրի համաձայն կարդիականացնի նավահանգիստներ: 4 մլրդ դոլար կհասկացվի Ջիբութի-Եթովպիա երկաթուղու կառուցմանը, 599 մլն կծախսվի երկու օդանավակայանի շինարարության վրա: Միջին Արեւելում եւ Անդրկովկասում Արեւմտեւի ճնտումներին ենթարկվող չինացիներն ակտիվորեն ամրաղդում են իրենց դիրքերը Աֆրիկյան եղջյուրի երկրներում: Դեպի Հին աշխարհամաս ճանող ճանաղարհը երբեք էլ դյուրին չի եղել:

Պատասխան Գ. ԲԵՐԵՅԵՆԵ

1 Ցուցարարները լրատվաւագրել են, որ ուսիկանությունն արտոնի Փաշինյանին սնունդ հասցնել ուսիկանություն շեմի ներսում գնվող լրատվաւագրում: Թեքը անկարգացնում է նրանց լրատվաւագրերը՝ նախագահ Սարգսյանի հրաժարական, Սեֆիլյանի ազատ արձակում: Ի դեպ, Եվրոպական լրատվաւագրում ներկայացնելով Սեֆիլյանին, չի մոռանում նշել, որ նա 2006-ին էլ ձերբակալվել է, մեկուկես արի հետո ազատ արձակվել, 80-ականներին մասնակցել է Բեյրութի ֆաղափաղական լրատվաւագրմանը, լրատվաւագրում հայկական թաղամասերը, 90-ականներին կռվել Լեռնային Ղարաբաղում:

Գերմանական լրատվաւագրում «Մասնա ծուր» խմբին...

են, որ անկայունությունը Ռուսաստանի սահմանին մոտ է: Ռուսաստանին մտադրում է Հայաստանի կայունությունը, ֆանի որ այդ երկիրը կարեւոր է Ռուսաստանի կայունության համար», գրում է «Ֆինանց նախրիթեւը»: Գերմանական լրատվաւագրերի բազմաթիվ հրաղարակումներում ոչ հունիսի 17-ին, ոչ էլ դրանից հետո չնկատեցինք «ախաբեկիչ», «ախաբեկչական արարք» արտահայտությունները: Առցանց «Շփիգեւը», մյուս ՋԼՄ-ների նման նախընտրում է «գինյալներ», «գինված մարդիկ» ձեւը: «Պատանդ» ձեւը կիրառում են մեր ուսումնասիրած բոլոր լրատվաւագրերը: Առցանց «Ցայթ»-ը «գինված ընդդիմաղիրներ» ձեւն է կիրառում, «ղատանդ», «բռնություն» բառաձեւերով բնութագրում նրանց գործողությունը: Սեֆիլյանի մասին սեղեկաւագրության մեջ ընդգծում են, որ նա արմասական ընդդիմաղիր է: Գերմանագիր լրատվաւագրերում «ա-

խաբեկիչ» terrorist ձեւը չեն աստարկում: Մանավանդ հիմա, երբ Կյուրցբուրգում օրեր առաջ 17-ամյա աֆղանցու կացնով եւ դանակով բռնարարից հետո ներգաղթյալներով հարուստ Գերմանիայի անվտանգության, ներքին գործերի լրատվաւագրումները հայտարարեցին, թե այդդիսի ոչ լայնածաւալ բռնարարներ կարող են կրկնվել: Ըստ չախարկեցին terrorist բառեզրը: Հայերիս առնչությամբ այդ բառի կիրառությանը հանդիղել են ԱՍՍԼԱ-ի գործունեության վերաբերյալ գերմանական լրատվաւագրերի հրաղարակումներում միայն: Իսմբաղի կողմից ավելացնենք, որ այս «ախաբեկչություն» եւ «ախաբեկիչ» բառերի սահմանումները արբեր են արբեր երկրների, արբեր ժամանակաւագրանների ու արբեր կազմակերղությունների հայեցողությամբ: Առանց խորանալու դրանց մեջ ստենք, որ «ախաբեկիչ» բառը

անցյալ դարասկզբին ու դրանից առաջ լայն գործածություն ուներ հայերի, հասկաղես արեւմտահայերի մոտ՝ նույնիսկ դրական երանգաւորումով, հասկաղես երբ ախաբեկվողը, այսինքն գողը, ջարղարար թուրք եր կան հայ մասնիչ կան դավաւան: Սեր օրերի համար ստենք, որ միջազգային ամենամեծ լրատվական գործակալություն Ռոյթերը, ավելի քան 2 ասանամյակ արդեն չի գործածում «ախաբեկիչ» (terrorist) բնորոշումը եւ այդ լրատվաւագրական հետաղդումների է ենթարկվել հասկաղես Խրաղելի կողմից: Ռոյթերը նույնիսկ «աշխարհի թիվ 1 ախաբեկիչ» հռչակված Օսամա Բեն Լաղենին չբնորոշեց այդ անվամբ: Գործակալության կարծիքով, եթե սլյալ անըր ախաբեկիչ է ունանց համար, աղա այլոց համար նա կարող է ազատարար լինել: Գործակալությունը փոխարեւը սովորաբար ախաբեկիչներին բնորոշում է իբրեւ «ախաբեկչական գործողություն կատարած անձ»:

ՎԱՐՍ ԶՈՉՈՐ

Այս նամակագրությունը մասնագիտական աներեակայելի արժեքավոր գանձ է, իր սեսակի մեջ աննախադեպ չունեցող, միակն ու եզակին, քանի որ չկա ոչ մի այլ սվյալ, որ եղել է մեկ ուրիշ նամակի մասնախան արված Փրկչի կողմից: Խոսքը՝ Հիսուս Զրիսուսի եւ Աբգար թագավորի միջեւ կայացած նամակագրության մասին է, միաժամանակ՝ սեղի ունեցած անբացատրելի երեւոյթի՝ հրաճի մասին, որը այսօր չունենալով իր փաստացի աղագույցը՝ ներկայացվում է ինչդեպ հորինված մասնություն: Սակայն չի նշանակում, որ անբացատրելի այն ամենը, ինչի նյութական աղագույցն այսօր դեռ չունենք, գուրկ է իրական հիմքից:

Հայտնաբերված հարուստ նյութական արժեքների ուսումնասիրության ու գիտական փաստարկների հիման վրա ընդլայնելով մեր իմացությունը անցյալի ու սարածության մասին, առաջնորդված ենք ժամանակի մեր ընթրումով: Փորձում ենք ճշտել մեր իսկությունը, անհասկանալի ու անբացատրելի իրողությամբ շրջադասված, որոնց մասնախանները մեծադեպ կնդասեն ճանաչողության շրջալի արժեքները: Եվ որքան էլ որ աղագույցն առավել քան անորոշ է, ցանկացած կանխատեսման դարագայում անգամ մարդկային միջոց ուղղված է իրականությունը սթափ գնահատելու, անհավանական ակնհայտ դարձնելու, առեղծվածը իմաստավորելու, առաստիվը վերծանելու գիտակցությամբ:

Իր ուսումնասիրության եւ դիտարկումների արդյունքը մարդն անբաժանելի է հիշողությամբ, ինչը նրա կարեւոր հատկանիւններից է: Այն ենթագիտակցաբար եւ առօրյա փորձի փոխանցումով սերունդներին է հասցնում անցյալի ներկան:

Անգնահատելի է լուսանկարչության դերը անցյալը՝ մնալուն, սեսանելի դարձնելու եւ ժամանակի մեջ այն փոխանցելու հարցում: Նրա միջոցով մարդկությունը կատարեց բազմաթիվ հայտնագործություններ, ծանոթացավ ու բացատրեց անհասկանալի երեւոյթներ: Այս շարքում է նաեւ Թուրքիայում զոհվող ծածկոցն է, որը առաջին անգամ լուսանկարել է իսլամական փաստաբան Սեյիդուր Պիան 1898 թվականին: Ցնցված նեղասիկ վրա երեւակված ժողովրդի մասկերից՝ նա բացական էր: «Ես տեսնում եմ Տիրոջ մասկերը»: Կատարած լուսանկարի կադրակցությամբ նա նույնիսկ մեղադրվել է խաբեության ու կեղծարարության մեջ: Աղմկահարույց այդ լուսանկարը մեծ հետաքրքրություն է առաջացրել եւ արձագանք ունեցել հասարակության լայն խավերի մեջ: Գիտական աշխարհը ակնթույլով սկսել է փնտրել երեւոյթը բացատրելու հիմնավոր մասնախանը, որը մինչ օրս էլ լիարժեք չէ, ինչի առիթով էլ Հովհաննէս Պողոս II զարգացրել է, -Այն մասնախան մարտիրոսներ է մեր բանականությանը:

Վասիկանի կողմից 1978 թվականին, աշխարհի մի խումբ գիտնականների թույլատրման 120 ժամ հետազոտել ծածկոցը՝ առանց վնասելու թայմանով:

Թուրքիայում զոհվող 437 x 111 չափեր ունեցող վուճե կտորի վրա երեսուն է ամբողջ հասակով մեկ մարդու մասկեր՝ դիմացից եւ թիկունից: Ըստ տեղեկության, դարերի խորքից մեզ հասած, բոցերի լեզուներից փրկված այս կտորով ծածկված է եղել խաչից իջեցված Հիսուս Զրիսուսի անուշահամ մարմինը: Կատարվեցին ուսումնասիրություններ, ինֆրակարմիր, ռենտգենյան ճառագայթներով եւ այլ բազմաթիվ փորձաքննություններ: Ուսումնասիրողները եզրակացրին, որ այդ վուճե գործվածի վրա հայտնված մասկերը ձեռակերտ չէ, այսինքն՝ նկարված չէ, որ նրանով փաթաթված է եղել խոտանգված եւ խաչված զոհամարդու մարմին, որի գլխին դրված է եղել վուճե թուփ: Որ ծածկոցի վրա զոհողանված բազմաթիվ մուգ բծերը արյան հետքեր են եւ ոսկերի, օսկերի եւ ռուճերի հատկանիւններից:

Եղեսիայում հայտնաբերել են Աբգար Ե արքայի դամբարանը

Ներկայիս Թուրքիայի Հանլուրֆա (Եղեսիա, Ուրֆա) քաղաքում հայտնաբերվել է հայ արքա Աբգար 5-րդի ընտանիքի դամբարանը, հաղորդում է թուրքական Karar հրատարակչությունը: Ուրֆայի (այժմ Հանլուրֆա) ամրոցում հնագիտական թանգարանների ժամանակ գիտնականները հայտնաբերել են մոտ 80 վաղ քրիստոնեական դամբարաններ, որոնց մեջ է Աբգար 5-րդ արքայի ընտանիքի դամբարանը: Գիտնականները հայտնաբերել են սալ, որի վրա կա ասորերեն գրություն. «Մեծ արքա Աբգար 5-րդ Ուկադա Մաննու, Եղեսիո առաջին քրիստոնյա քրիստոնյա»: Բացի դրանից, դամբարանը զարդարված է եղել խճանկարով եւ խաչի մասկերով: Այնտեղ թաղված են եղել արքայական ընտանիքի 10 անդամներ:

Աբգար արքան երկու անգամ կառավարել է Օսրոյենե թագավորությունը եւ Հյուսիսային Միջագետքի հայկական մասը, որի մայրաքաղաքն էր Եղեսիան: Առաջին անգամ կառավարել է մ.թ.ա. 4 թվականից մինչեւ մ.թ. 7 թվականը, երկրորդ անգամ՝ 13-50 թթ.: Աբգարը մեծարվում է որդես Զրիսուսի հավատքը ընդունած առաջին հայ թագավոր. 4-րդ դարում Եվսեբիոս Կեսարացին Եղեսիայի արխիպիսկոպոստոսը փաստաբար, որը վկայում է արքայի հետ Հիսուս Զրիսուսի նամակագրության մասին: Փաստաթղթում Աբգարը Զրիսուսին անվանում է «Աստու Որդի» եւ նրան դիմում է բուժման խնդրանքով, հաղորդում է «Նուկոսի» գործակալությունը:

Ստրեւ՝ Աբգար թագավորի վերոհիշյալ նամակի, ինչդեպ նաեւ Զրիսուսի կենդանագիր-մասկերի վերաբերյալ նյութերի ուսումնասիրությամբ մասնագետները խիստ հետաքրքիր են հոգով, որի հեղինակը մեր ժամանակներից լուսանկարչի-ձեռագործի, հայ լուսանկարչության մասնագետ լավագույն հետազոտող, «Ազգ»-ի հիմնադիր կազմի անդամ Վահան Զոչարն է:

Զրիսուսի մասկերով թափանակը

դասակարգված հողի մասնիկները վկայում են, որ նրանք Երուսաղեմի շրջանից են: Գիտնականները եզրակացրեցին, որ մասկերը առաջացել է դեգիդրոսացիայի, այսինքն՝ այրման հետեւանով:

Դժվար է մասկերացնել, որ ծածկոցում Հիսուսի մարմինը չէ արձանացված, առավել եւս ակնհայտ է, որ սովորական մահկանացուն չի կարող նման փաստարձանագրել: Սակայն կտորով ծածկվածի ստույգ իմաստները հաստատելը հնարավոր է միայն գործվածի ժամանակագրական ճշտության շնորհիվ: Դրա համար ծածկոցի եզրից կտրված ցանկ փոքրիկ մի հատված, ածխածին 14-ով փորձարկվեց իրարից անկախ աշխարհի 3 շաբթեր հետազոտական կենտրոններում: Հաստատվեց, որ գործվածից չի համադասարարվում Հիսուսի աղբյուր ժամանակագրացում, որ այն միջնադարյան ժամանակագրացումն է: Հետազոտումը ցույց տվեց, որ հետազոտության սրված այդ փոքրիկ հատվածը իրական կտորի եւ միջնադարում բանբարե թելով վերականգնված մասից է վերցված: Ինչդեպի՞ դաժան վրիդում, ճակատագրի ինչդեպի՞ հեղանակ:

Մեր հայրենակից Սեմյոն Կիրյանը լուսագայում ցերեքի վրա չորացած սերեկի բիոէներգիայի գրանցումով հիմք դրեց «Կիրյանագրաֆիա» գիտությանը, ինչի շնորհիվ այսօր հնարավոր է ստանալ բիո-

դասի լուսադասկերը: Այս հայտնագործության լույսի սակ դիտարկելով Թուրքիայի ծածկոցի վրա առաջացած մասկերը՝ կատարած անկեղծ մարմնից ազատված բիոէներգիան, կտրված մարմնից հողված մասում գործվածի գույնը մզացրել է, իսկ խորությունները մնացել են կտորի գույնի, որից եւ առաջացել է մարմնի նեղասիկ մասկերը: Այսինքն՝ մասկերը առաջացել է բիոէներգիայի գիտաբանական միջոցով: Մարմինը կտրված ծածկված է եղել, այլ ոչ թե փաթաթված: Փաթաթված լինելու դարագայում դեպ է ունենալիմ մարմնի ուղղակիոր ազդեցությամբ, արագացված բիոէներգիայի շնորհիվ կտորի գույնը մզանալու հետեւանով: Մարմինը ասես դիմային եւ մեջքի կողմից շրջանցված է կտորի վրա, ինչը կատարվեց միայն դարագայում ծածկված լինելու դարագայում: «Կիրյանագրաֆիա»-ի միջոցով երեւոյթը ֆնտելիս կարող ենք ասել, որ մասկերի առաջացումը կտորի վրա Հիսուսի անուշահամ մարմնից արագացված հզոր բիոէներգիայի գրանցման արդյունքն է: Թուրքիայում ծածկոցը՝ ուսումնասիրող գիտնականներին՝ ստացած մասնախանների դիմաց առաջադրեց բազմաթիվ նորանոր հարցադրումներ:

Մեծախանակ հրատարակումներում եւ այս մասին գրված գրքերում չկա ոչ մի հի-

տասակում այն մասին, թե ծածկոցը հանդիսանում է Փրկչի նմանափոխ հրաճագործության երկրորդ իրեղեն աղագույցը, իսկ առաջինը դա Հայոց Աբգար թագավորի դաստառակն է: Որի մասին խոսվում է ոչ միայն Մովսես Խորենացու «Պատմություն Հայոց» աշխատության մեջ, այլեւ մի քանի օտար մասնական աղբյուրներում:

Պատմաբան Խորենացու վկայությամբ, Տիգրան Մեծի եղբոր՝ դարթեւ Արտակունի Արտանի որդի՝ Աբգարն է եղել անդրանիկ հայ քրիստոնյա արքան: Թագավորել է 1 դարում Մեծ Հայքի կազմում գտնվող Օսրոյենե երկրամասում, որի մայրաքաղաքը Եղեսիան էր (այժմ՝ Ուրֆա): Հայոց Աբգար Ե թագավորը, որն աղբյուր է Հիսուս Զրիսուսի ժամանակ, լսել է Փրկչի համբավը ու նրա կատարած սխանչելագործությունների մասին եւ հավատացել, որ «դրան մարդու գործություններ չեն, այլ Աստու, որովհետեւ մարդկանցից ոչ ոք չի կարող մեղելներ հարուցանել, այլ միայն Աստված», եւ հավատացավ, որ Հիսուսը ճշմարիտ Աստու Որդին է, իր բանբերների միջոցով թուրք է ուղարկել Երուսաղեմ՝ Հիսուսին, խնդրելով, որ նա գա եւ բժշկի իրեն, «որովհետեւ նրա մարմինն աղակաճկված էր չարաչար ցավերով» բորոտությամբ:

Պատմաբան թղթում ասվում է, որ Փրկչից դեռ գործ ունի կատարելու Երուսաղեմում, բայց կողարկի իր աշակերտներից մեկին, որը կգա, կբժշկի «եւ կյանք

կունրիի քեզ եւ քեզ հետ եղողներին»: Խորենացին նշում է, որ այս բանը վկայում է Ավետարանի խոսքը, թե «կային հեթանոսներից ոմանք, որ եկել էին նրա մոտ»: Սա հաստատվում է «Նոր Կտակարան»-ում Հովհաննէսի Ավետարանի հետեւյալ խոսքերով. «Այնտեղ կային նաեւ որոշ թուրք հեթանոսներ նրանց մեջ, որ Երուսաղեմ էին եկել, որովհետեւ զոհի ժամանակ երկրորդաբար անեն»: Նրանք մոտեցան Փիլիպոսին, ով Գալիլիայի Բեթսայիդա քաղաքից էր. «Տր, ուզում եմ Հիսուսին տեսնել»: Փիլիպոսը եկաւ եւ Անդրեասին ասաց: Անդրեասը եւ Փիլիպոսն էլ Հիսուսին ասացին: Եվ Հիսուս նրանց մասնախանեց ու ասաց. «Հասաւ ժամը, որ փառաւորուի մարդու Որդին»: ԶԷ՞ որ Աբգարը Հիսուսին՝ որդես Աստու որդի, հավատացել ու ընդունել էր, առանց իսկ տեսնելու նրան: Մինչդեռ նրան չէր հավատում իր ժողովուրդը՝ հեթանոսները, որին փրկելու համար Զրիսուս աշխարհ էր եկել: Զուր չէր, որ Զրիսուսի մասնախան նամակում, որը գրեց Թովմաս առաջալի Հիսուսի կարգադրությամբ, ասվում է. «Երանի նրան, ով ինձ հավատում է, թե՛ դեռ տեսած չլինի, որովհետեւ իմ մասին այսպես է գրված, թե որով ինձ տեսնում են, ինձ չեն հավատում, իսկ որով չեն տեսնում, կհավատան եւ կյանք կզսնեն»:

Խորենացին արձանագրել է նաեւ մի իրողություն. «Այս թուրքը բերեց Աբգարի սուրհանդակ Անանը եւ նրա հետ Փրկչի կենդանագիր մասկերը, որ մինչեւ այսօր գտնվում է Եղեսիայի քաղաքում»: Այս մասին գրավոր հիտասակություններ ենք գտնում նաեւ օտար աղբյուրներում, ասորական «Վարդապետութիւն Աղդէի», Եղեսիոյ Լաբուբնայ Դիվանագրի «Թուրք Աբգարու» մասնագրություններում:

Ֆեոֆիլաս Սիմոնյանը այսպես է գրում կերպարի մասին. «Արվեստի աստվածային ստեղծագործություն, ուր չի մասնակցել ոչ կտավագործի ձեռքը, ոչ էլ նկարչի վրձինը»:

Եվագրիկ Սիլուստիկը նկարագրում է Զրիսուսի կերպարը Եղեսիայից՝ որդես «Աստու կողմից ստեղծված կերպար առանց մարդկային ձեռքի օգնության», ուր ասվում է՝ Հիսուս Զրիսուսի մասնախանի հետ միասին Աբգարի սուրհանդակ Անանը բերել է նաեւ Փրկչի «կենդանագիր մասկերը»՝ առաջացած թափանակի վրա նրա դեմքի հողումից:

Հոռոմեացի դասնիչ, եկեղեցու դասնության հայր Եվսեբիոս Կեսարացին իր «Եկեղեցու դասնություն» աշխատության մեջ ներկայացնում է դեմոստրատիկոս Բրիտանիայի 324 թվականը, իր իսկ խոսքերով՝ «հիմնվելով միայն դասնական գրավոր աղբյուրների վրա»: Պատմիչը, ով նամակների գոյության փաստի վրա է ելնում Երեսնամյա գրադարանում գտնվող այս երկու թղթերի առաջին լիարժեք ներկայացմանը, գրում է. «Չկա կարծես ոչինչ այս նամակներից ավելի հետաքրքիր իմ կողմից ստացած արխիվից եւ թարգմանված բառ առ բառ ասորերենից»: Այս նամակների փակցված է եղել եւս մեկ թուղթ՝ գրված նույնպես ասորերեն լեզվով, ուր մանրամասն նկարագրվում է Թադեոս առաքյալի թե՛ բժշկելու եւ թե՛ ֆարգակալան գործունեությունը Երեսնամյայում, որը, ինչպես եւ երկու նամակները, թարգմանվել է իր կողմից հունարեն:

«Ուխտագնացություն սրբազան վայրեր» IV դարից մեզ հասած հուշագրությունում նկարագրվում է Երեսնամյայում այցելած սրբավայրերի մասին: «Մտնելով ֆաղափ առաջինը եկանք եկեղեցի եւ Սուրբ ֆոնայի գերեզմանի շուրջ աղոթքներ կարդացինք: Այստեղ կար նոր կառուցված մեծ ու գեղեցիկ մի եկեղեցի, որը հիրավի աստծո տուն կարելի է անվանել: Եղիսկոպոսը, բարեպաշտ մի այր,

Պատմաբան Սուրեն Երեմյանը հաստատում է, որ մինչեւ 1144 թ. ֆրիսոնեական աշխարհի մեծագույն սրբությունը՝ «անձեռագործ դասառակը», գտնվել է Ուսհայում (Երեսնամյայում): Այն, դասառակից բացի, հանդիպում է նաեւ «ֆոլ», «վարամակ», «թաւկինակ», «գլխաւոր» անվանումներով եւ գտնվել է Երեսնամյայում մոտ 400 տարի: Բյուզանդական կայսրությունում այն հայտնի էր որպէս Մանդիլոն (mandil առաբերել նշանակում է կերտաւ, թաւկինակ):

Այս փաստը դասնագիտությունն ընդունում է:

Քրիստոնեության վաղ օրջանից մեզ հասած տարբեր աղբյուրներում բավական հանգամանորեն նկարագրվում է Արգար թագավորի նամակագրության եւ վարամակի գոյության դասնությունը այն դեպքում, երբ ոչ Ասվածածանչում, ոչ էլ Ավեստրաններում նկարագրված խաչելության ողբերգական իրողությունից հետո հարության նկարագրված հասկանալի մասին ոչ մի գրավոր տեղեկություն չկա:

Մաթեոսի, Մարկոսի ավեստրաններում ծածկոցի մասին խոսք բնավ չկա: Հիսուսի մարմինը ծածկած կտավների մասին տեղում է Ղուկասի ավեստրանում (ՊԼ-ԻԴ 12): Իսկ Հովհաննու ավեստրանում կարդում ենք ծածկոցի մասին,

Նկարագրում Դանթե Ալեգիերիի «Ասվածային Կասկերություն» ձեռագրից. Վենետիկ 1390թ.

ի արևունի: Այնուհետեւ Արգար թագավորը նամակներ (թղթեր) է հղել հռոմեացի Տիրեոսին կայսերը, Աստուսանի Ներսէս թագավորին, Պարսից Արտաշէս թագավորին՝ հորդորելով նրանց եւս ընդունել Հիսուս Զրիստոսին՝ որպէս Աստուս Որդու եւ Փրկչի: Հիսուսի դասառակը եւ Արգար թագավորի թղթերի բովանդակությունը բերված են նաեւ Մովսէս Խորենացու «Պատմություն Հայոց»-ի 2-րդ գրքում:

Ինչպիսիք է եղել դասնությունը այն թաւկինակի վրա, որը հասել է Հայոց Արգար թագավորին՝ ի դասառակը իր հրավերի: Ենթադրում ենք, որ անձեռակերտ դիմանկարը, որը առաջացել է Հիսուսի դեմքի հղկվելու, արագուցելով նրա իրական դասնությունը, ի տարբերություն Թուրքիայում ծածկոցի նեղափակ դասնություն, որը հասել է Հայոց Արգար թագավորին: Ինչպէս երեւակցեցին ծածկոցի եւ թաւկինակի վրայի դասնությունը: Ինչպէս է, որ մեկը նեղափակ է, մյուսը՝ ողորդափակ: Գոյություն ունեն թաւկինակի դասնական վկայություններ, իսկ որպէս իրենքն աղագուց ներկայացվում է Երեսնամյայի Ս. Բարդուղիմէոս եկեղեցու դասնությունը, որը ձեռակերտ աշխատանք է՝ նկարված կտավի վրա: Այն մինչեւ V դարը դասնական է եղել Երեսնամյայում: Քաղա-

ական խառը իրավիճակի դասնական այն տեղափոխվել է Կոստանդնուպոլիս եւ այստեղ մնացել գրեթէ 400 տարի: Եվ սասնետրոդ դարում, ավելի ճիշտ 944 թ.ին, սուրբ վարամակը Կոստանդին Ծիրանածինի ջանքերով Երեսնամյայի տեղափոխում են Կոստանդնուպոլիս: Այդ իրադարձությունն այնքան է կարեւորվել, որ դրա դասնական հասուն Սուրբ Պատարագ է մատուցվել: Պատմական իրադարձությունների անաչառ էջերը մեզ հիշեցնում են. «944 թվականին Երեսնամյայում գտնված Հիսուսի՝ Արգար թագավորին ուղարկած անձեռակերտ դասնությունը փոխադրեցին Կ. Պոլիս, իսկ այնտեղից՝ Հոռոմ»: Այս սկզբնական է հայոց մատուցությունից:

XIV դարում Բյուզանդիայի որոշ օրջաններ թուրքերից ազատագրելու ծառայության դիմաց Հովհաննէս 5-րդ թագաւոր սրբազան դիմանկարը նվիրաբերել է ձեռնվարձ գործարար Լեոնարդ Սոնսալդոյին: Վերջինս 1384 թվականին այն ընծայել է հայոց Ս. Բարդուղիմէոս եկեղեցուն, որը գտնվել էր Սոնսալդոյների ընտանեկան կալվածքների մեծակայքում: Անուշտ, հայկական եկեղեցուն նվիրաբերվել է ոչ իր կալվածքների մոտ լինելու դասնական, այլ նկարն ուղղակի կառուցված է Հայոց Արգար թագավորի դասնությունը՝ Փրկչի առաջին դիմանկարն է՝ նկարված սուրհանդակ Անանի ձեռքով: Այն անփոփոխված է արձաբե տաղանակում, որի վրա դրված է 10 դասնություն՝ կառուցված անձեռակերտ դասնություն հետ: Այն մինչեւ օրս էլ գտնվում է հայ վանականների ջանքերով Երեսնամյայում 1308 թվականին կառուցված հայկական եկեղեցուն, որը կրում է Սուրբ Բարդուղիմէոս առաքյալի անունը, ով առաջինը Հայաստան բերեց Տիրոջ փրկարար ավեստրանի լույսը: Տաղանակը ցուցադրվում է տարբեր մեկ անգամ, Հոգեգալստյան օրերին: Կա տեղեկություն նաեւ այն մասին, թէ որոշ փորձագետներ հավաստում են՝ իբր նկարի տակ գտնվում է անձեռակերտ վարամակը Տիրոջ իրական կերտարով, ինչը, ըստ էության, հանդիսանում է ֆրիսոնեության անմատարժեփափոր մատուցում: Այդ դեպքում ինչպէս այն լույս աշխարհ չի հանվում, ինչի՞ համար է դասնական եւ ումի՞ց: Ուրեմն սա՞ չէ Հայ առաքելական եկեղեցու տոնելի Սուրբ Արգարին հասած Քրիստոսի անձեռակերտ վարամակը: Ո՛չ, քանի որ այն ձեռքով նկարված է, եւ անձեռակերտ չէ՛:

Վերջը՝ հաղորդիկ

Կան դասառակ

Հիսուսի անձեռակերտ դասնությունը հայտնաբերված Սանդուկի եկեղեցուն: Այն անփոփոխված է արձաբե օրջանակում երկու հախճապակիների միջև եւ ի ցույց դրված եկեղեցու խորանում: Թաւկինակի ծովային մեծափ վրա առաջացած դասնությունը հնարավոր է երկու կողմից էլ տեսնել:

մեզ ուղեկցեց եւ ցույց սվեց Արգար թագավորի դասնությունը, նրա եւ նրա որդու մարմարե արձանները, թագավորական ընտանիքի դամբարանը»: Արգար թագավորի կերտարը բնութագրվում է, որպէս այր «իմաստուն եւ դասնական»:
«Սուրբ եղիսկոպոսը ցույց սվեց մեզ նաեւ դարձանները, որով սուրհանդակ Անանը անցնելով բերել էր Տիրոջ ուղեւորը»:

Դանթե Ալեգիերի (1265-1321) իր «Ասվածային Կասկերություն»-ում հիշատակում է «իրական դասնությունը», «vera icona».

Անձեռակերտ դիմանկարի մասին հիշատակվում է նաեւ Երեսնամյայի առաջին կեսին Երեսնամյայի օրջանում գրված «Գործք ֆոնա առաքյալի» գրքի «Հիմն Սարգարիսին» հասկանում:

Համաձայն Անանիա Երեսնամյայի «Աշխարհացոյց»-ի, Միջագետքի բազում ֆաղափներից Ուսհայում (Ուրֆա) է գտնվում Փրկչի անձեռագործ դասնությունը:

սին, անգամ գլխի վրա առանձին դրված վարամակի գոյության մասին (ՊԼ-Ի 6-7): Ընդունելով վերջինիս տեղեկությունը՝ ենթադրեմք, որ Հարության փաստից ցնցված, ոչ վարամակի վրա տղված դիմանկարը, ոչ արձաբե օրջանակի վրա երեւակցված մարմնի դասնությունը այդ դասնական ուսուցողության չեն արժանացել: Բայց չէ՞ որ այս մասին հետազոտում էլ ոչ մի հիշատակություն չի գտնվել: Չի դասնականվել ոչ մի գրավոր արձանագրություն, չի հայտնաբերվել այս մասին եւ ոչ մի տեղեկություն: Իսկ, որպէս անմատարժեփափոր իրողություն, որպէս վերջին հրաւորությունը նյութեղեն աղագուց՝ անվերապահ թեմ է, որ դասնականության մեջ տեղ գտած լինել: Իսկ ծայրահեղ դեպքում գոնե դառնար բանավոր փոխանցվող լեզուն, ինչպէս ներկայացվում է Արգար թագավորին ուղարկված դասնական դասնությունը: Չունենալով իրենքն աղագուց, ինչպէս նաեւ սկզբնական ժամանակաօրջանից դասնական գրավոր վկայություն, մի ֆանի դար հետո դասնական աղբյուրներում հիշատակվող անցքերը ներկայացվում են որպէս լեզունը՝ գրառված բանավոր աղբյուրից: Բոլոր բանավոր դասնություններն էլ իրական հիմք են ունեցել՝ անկախ այն բանից, թէ որքան այլակերտված են հասել մեզ՝ հեռանալով սկզբնաղբյուրից: Եթէ նամակագրության փաստը հաստատ է, աղա ինչպէս միեւնոյն ժամանակ տեղի ունեցած դեպքը չէր կարող իրականում եղած լինել եւ մեզ փոխանցվել:

Դեռ վաղ օրջանից հայաբնակ Երեսնամյայում է արհեստագործության խոսք կենտրոն, ուր զարգացած էին կտավագործությունը, կալվագործությունը, գորգագործությունը, ասեղնագործությունը, ուր Փրկչի համբարձվելուց հետո եկել է Թադեոս առաքյալը, որը բուժել է Արգար թագավորին, ֆաղափ բուժել է Արգար թագավորին, ֆաղափ բուժել է Արգար թագավորին ու խոսակորներին, ֆարգել Ավեստրանը եւ Երեսնամյայի եղիսկոպոս կարգել Աղոյն անունով մեծափառներին: Աղա մեկնել Արգարի ֆեռորդու՝ Հայոց Սանատրուկ թագավորին:

Դեռ վաղ օրջանից հայաբնակ Երեսնամյայում է արհեստագործության խոսք կենտրոն, ուր զարգացած էին կտավագործությունը, կալվագործությունը, գորգագործությունը, ասեղնագործությունը, ուր Փրկչի համբարձվելուց հետո եկել է Թադեոս առաքյալը, որը բուժել է Արգար թագավորին, ֆաղափ բուժել է Արգար թագավորին, ֆաղափ բուժել է Արգար թագավորին ու խոսակորներին, ֆարգել Ավեստրանը եւ Երեսնամյայի եղիսկոպոս կարգել Աղոյն անունով մեծափառներին: Աղա մեկնել Արգարի ֆեռորդու՝ Հայոց Սանատրուկ թագավորին:

Երեսնամյայի Սուրբ Բարդուղիմէոս հայկական եկեղեցուն դասնական արձաբե տաղանակը, որի տակ դրված է դասնական դասնությունը: Իսկ տաղանակում գտնվում է սրբադասնությունը:

Դոկտոր ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Յեղիմայի ջերմ մակագրությամբ վերջերս ստացա մեռորյա սիրտախառն ժառանգություն... Գրեցի Վարդիվառյանի «Մեծ Երազի ճամբուն ուղեւորները եւ համադարձակ դասնութիւն Ռամկավար ազգական կուսակցութեան»...

Ասեմ, որ հաստիս իր սարողությամբ ու արծարծված խնդիրներով իսկապես ստասկած եր ու խիստ անհրաժեշտ: Այնուհետև, շատում եմ իմ՝ հետազոտող-ընթերցողիս անունից գործակից շնորհակալությունս հայտնել հեղինակին կատարած այսֆան ծավալուն, սրագրով ու բարեխիղճ գործի համար: Աշխատանք, որն առանց չափազանցելու կարող էր թափանցել մեծ հեղինակային խմբի եւ արժանի է ամենայն դրվասամբի: Տողերիս հեղինակն էլ դասնաբան է եւ մեկ անգամ չէ, որ անցել է փաստեր ու վկայություններ հայկաթելու ծանր ու դժվարին փորձությունների բովով, սեղակ է, թե ինչ մեծ ջանքեր են դրույթույթ փաստաբաններին միջոց գտել կարեւորները եւ ամփոփ խոսք ասել: Այնուհետև, դասկերացում եմ, թե քիզնես-աշխատանքով մշտապես ծանրաբեռնված ու բազմազբաղ բարեկամս որքան զիջեցնել է լուսադրել գրասեղանի առջեւ...

Թեւեւ այդ մասին հեղինակը ոչինչ չի ասում, սակայն միանգամայն դասնաբանված է, որ աշխատության Վերակազմյալ Հնչակյան կուսակցության դասնութիւն լուսաբանմանը նվիրված Ա բաժինը բացվում է «Հայերն Ամերիկայի մեջ» ենթաբաժնով: Քանի որ 1880-ական թվականներից «ի խնդիր հացի ու ազատութեան» եւ հասկապես «1896ի կոտորածները, որ զարթականներու հսկայ ալիք մը նետած էին Ասլանստանի այս արփերուն վրայ», դարձավ այն հեմին ու մարդկային շեմարանը, որ մեր ժողովրդին նվիրեց վերակազմյալների փառավոր կոհորսան: Նվիրյալների մի ողջ սերունդ, որն իր ժողովրդի ու հայրենիքի ազատության սուրբ գործի համար նվիրաբերեց ամեն ինչ եւ իր սխալներով ու թերացումներով հանդերձ, մշտապես մնաց տայաբարի առաջին գծուն:

Վերակազմյալների դասնութիւն լուսաբանումն իրավացիորեն սկսելով Հնչակյան կուսակցության հիմնադրումից եւ ներկայացնելով նրանց ծրագիրը՝ հեղինակը միանգամայն ճիշտ դիտարկում է կատարում գրելով, որ դրա լեզուն «արեւելահայերենի ու արեւմտահայերենի խառնուրդ» էր եւ այդ երկվորությունը դրսեւորվում էր նաեւ նրա գաղափարախոսության մեջ: Կարեւոր հանգամանք, որն էլ հետագայում հիմք դարձավ կուսակցության սարբեր հասկանքների բաժանման համար, որի արդյունքում էլ ստեղծվեց Վերակազմյալ Հնչակյան կուսակցությունը: Երկու թեւն էլ ուներ մեկ հիմնական նպատակ՝ ազատագրել հայ ժողովրդին թուրքական գեղեցից, սարածայությունների այդ բաղձալի նպատակին հասնելու միջոցների մեջ էին: Վերակազմյալները, որոնք բացառապես արեւմտահայեր էին, «կը կազմէին իրաւ մտաւորականութիւնը Հնչակեան կուսակցութեան», լավ գիտէին երկիրն ու օսմանյան իրաւունքները հայաստան երկրում, նրանցից շատերն իրենց մաշկի վրա էին զգացել այդ բռնադատության հարկածները, ժամանակավերջ էին համարում ու մերժում էին Հին կամ նազարեկյանական մեծակայանների կողմէրած սոցիալիզմի վարդապետությունը եւ ավելի իրատեսական միջոցներ էին առաջարկում: Իսկ ամերիկահայերի զգալի մասը, որ նոր-նոր էր գաղթել երկրից ու մտաւոր էր սեփական ժողովրդի ճակատագրով, դարձան հավա-

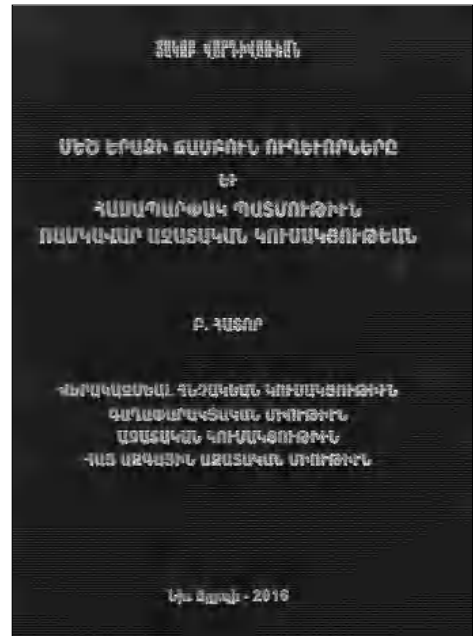
սավոր վերակազմյալներ. «Կուսակցութեան Ամերիկայի շրջանակը Վերակազմեալներու խնորհան հնոցն էր» (էջ 63): Իր առջեւ դրված խնդիրն ամբողջական ներկայացնելու անհրաժեշտության գիտակցումից ելնելով հեղինակը բավականին հանգամանակից շարադրել է ամերիկահայ գաղթաբանի ձեւավորման դասնութիւնը, մասնավորապէս 19-րդ դարի 80-ական թվականներից սկսված հայերի գանձվածային ներգաղթի գործընթացի դայանմաներում: Ընդգծելով Ռուսիի՝ որդես ԱՄՆ-ում առաջին հայակնեմուն բաղափ, Բոստոնի՝ որդես հայ բաղափական մեքի օրրանի եւ մեր բոլոր կուսակցությունների կենտրոնանտի կարեւոր դերակատարություններին, Հ. Վարդիվառյանն անդրադարձներ է կատարել նաեւ վերակազմյալ մանուկին ու դրա երախտակորներին, «Մեծ Երազի ճամբուն համբուրելի ուղեւորներուն» կենսագրություններին զուգընթաց ներկայացրել կարեւոր բոլոր իրադարձությունները: Հետաքրքրական է, որ առերեսույթ հեղինակը ներ-

բանված են, աղա մեանավոր վերակազմյալների փաղանգի ներկայացումը բոլորովին նորույթ է եւ հիրավի գնահատելի փաստ: Այստեղ ամբողջական գույներով ներկայանում են վերակազմյալ մեանավոր շատ գործիչներ: Առավել մանրամասն ներկայացված է Վահե Արզույանը, ուն մասին շատ փաստեր առաջին անգամ են դառնում ընթերցողի սեփականությունը: Հետաքրքրական է, որ ներկայացնելով Արզույանին, հեղինակը չժխտելով նրա ծայրահեղական նկրտումները, փորձում է դրանք բացատրել ազատագրական դայաբարին օգտակար լինելու անհրաժեշտությամբ: Ընդհանուր առմամբ սա թերես առաջին անգամ է, որ Արզույանն ավելի շատ բնութագրվում է դրական գույներով: Հեղափոխական երկրորդ սերնդի ներկայացուցիչ Հրաչ Երվանդը եւս ներկայացվում է դրական բնութագրումներով: Հեղինակը համարելով նրան «ՌԱԿ-ի միութեան դայեակներէն մին» (էջ 145) նշում է, որ «Կուսակցութիւնը անոր համար երբեք նպատակ չէղաւ, այլ միջոց մը

Հաստի հաջորդ բաժինը նվիրված է Ազատական կուսակցությանը, որն, ինչպես հայտնի է, ձեւավորվեց վերակազմյալների երկեղկման արդյունքում՝ նրա արմատական թելը ներկայացնող գործիչների կողմից: Այս կուսակցության փաղափական նպատակ էր հայաստանում իրականացնել բացարձակ ու ամբողջական «ազատագրութիւնը Հայուն սեփական Հայրենիքին՝ իր դասնական ընդարձակագոյն սահմաններուն մէջ, ԱՄԿԱԽ ու ԱՄԲԱԺԱՆ կազմով եւ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ կառավարութեամբ» (ընդգծումները բնագիրն են, էջ 295):

Հայ Ազգային Ազատական միությանը նվիրված բաժնում հեղինակը թարմ գույներով ներկայացնում է այս միության ստեղծման դասնութիւնն ու դրա խաղացած կարեւորագոյն դերակատարությունը ՌԱ կուսակցության հիմնադրման գործում: Նշենք, որ հեղինակի կողմից մեանակալի ներդրում է ականավոր միութեանականների մասին ենթաբաժինը: Քանի որ այստեղ նորույթն ավելի շատ է եւ ըն-

Ստասված հաստը

միայն ազգային վսեմ նպատակներու իրականացման համար, նա եղաւ ու մնաց կորովի հրապարակագիրը, մնաց մեծ իտեալիսը, միաժամանակ՝ իրադատը», նա դարձավ «ամբողջ սիրտախառնութեան գաղափարական տեսաբանը՝ վերադարձնելով մեանաբանով, նոր դասնութիւն կերտելու վճռականութեամբ» (էջ 151):

Այս բաժնում հառնում է նաեւ կամավորական շարժման գործուն մասնակից, ամենադժվարին դասերին սեփական ժողովրդի կողմին ու նրա համար գործած Ջիմ Չանգայանի անգղազական կերպարը: Հեղինակը նորահայտ փաստերով ներկայացնում է նրա ու Արմենակ Եկարյանի ազգոգութեան գործողությունները Վանի գաղթի, այնուհետեւ Ադանայի ցավալի իրադարձությունների ընթացում: «Հեռաւոր երկիր», «Տալոթիկ» հայրենասիրական երգերի հեղինակ, «ազգային դասնութեան ամենէն հետաքրքրաւոր դեմքերէն» (էջ 215) Անտոն Ռոստոմին, «Հայոց իրաւունքների անխոնջ փրփականախիչ» Սիրան Սվազը, հայ գրի բժախնդիր ու խստադատանք մտաւորական, «Ռիստոնեմեր» շախմատական շարի հեղինակ Պետրո Տեփոյանը եւ այլք: Անդրադարձ կա նաեւ վերակազմյալ մանուկին ու դրա երախտակորներին:

Գաղափարակցական միությանը նվիրված բաժնում հեղինակն իրավացիորեն ցավ է հայտնում, որ բացի ծրագրից իրեն չի հաջողվել որեւէ այլ փաստաթուղթ գտնել այս միության մասին, այնուհետեւ ականավոր գաղափարակցականներից ներկայացնում Հ. Խուսեղոյանին եւ Ա. Շիսանյանին: Նկատելի, որ չէր էլ կարող գտնել, քանի որ այդ միությունը դեռ նոր-նոր էր ստեղծվել, իսկ Եգիպտոսում միավորման բանակցություններ սկսվեցին, որոնց արդյունքում ստեղծվեց Հայ Սահմանադրական ռանկավար կուսակցությունը, որին էլ մաս կազմեց Գաղափարակցական միությունը:

թերցողի ու մասնագետների համար անուշաբույր ավելի դասնութիւն: Եթե ռանկավար որոշ գործիչներ, ինչպիսին էր օրինակ Արշակ Չոլանյանը, ծանոթ ու գնահատված է ողջ հայ ժողովրդի կողմից, աղա նրանցից շատերը հայտնի են միայն մեղ միջակայքում, ուստի նրանց մասին այս շարադրանքն անուշաբույրական արձագանքների կարժանանա:

Նշենք, որ աշխատանքում սեղ են գտել որոշ թերություններ, հասկապես շատ են անհարկ կրկնությունները: Աշխատության սարբեր բաժիններում երբեմն հանդիպում են նույնական հասկանքներ, ինչպես օրինակ՝ 93, 99, 125, 228, 284, 352 էջերում, գործիչներին թվարկելիս մի դեղմում անուն-ազգանունն ամբողջական է գրվում, մի այլ դեղմում անվան միայն սկզբնաւորը (էջ 33) եւ այլն, որոնք այսպիսի մեծածավալ ուսումնասիրության համար միանգամայն անխուսափելի են եւ ամենեւին չեն սկսելու կատարված այն առեղի հետազոտական եւ հավաքական աշխատանքը, որն այնքան ջանասիրությամբ հանձն է առել հեղինակը:

Վստահ եմ, որ այս հաստը եւս ստասված էր: Կանցնի որոշ ժամանակ եւ այն փնտրելի կդառնա հայոց եւ հասկապես հայ ավանդական կուսակցությունների դասնութեամբ հետաքրքրվողների համար: Հաստը գալիս է լրացնելու այն բացը, որը միշտ առկա է եղել ՌԱԿ եւ այն բաղկացնող կազմակերպությունների դասնութիւնը: Ավելացնենք, որ սա հաջողված եւ փաստաբան ուսումնասիրություն է, որն աղապատում հիմք կդառնա նոր ու նորովի հետազոտությունների համար:

Եվս մեկ անգամ շնորհակալություն այսպիսի բեղուն, սննդան ու բարեխիղճ աշխատանքի համար, եւ ինչպես մնան դեղմերում են ասում՝ վարձք կատար: Երեսն

Տամայանի «Լոյս ի լուսոյ» ծրագիրը ՀԲԸՄ-ում

Բրուկլինի (Նյու Յորք) «Բրիկ Հաուս» դարաստանում ՀԲԸՄ-ի կատարողական արվեստի բաժինը ողջունել է ջազային ստեղծագործությունների շաղանդավոր կատարող Տիգրան Տամայանի «Լոյս ի լուսոյ» ծրագրային համերգը, որի ընթացում նա ներկայացրել է վոկալի եւ դաշնամուրի համար 5-ից 20-րդ դարերի ընթացում ստեղծված հոգեւոր երաժշտության իր վերամշակումները: Ձայնային գրաֆիկայի, շարժապատկերման եւ տեսադրամային բազմամիջակայր ծրագրում հանդիսատեսները վայելել են դասնական Հայաստանի ճանադարձներով նրա 2000 մղոն երկարություն ունեցող ընթացում օգտագործվել են Բեռլինի «Օմ-դե սոնդիայի» հեռարձակման տեխնոլոգիաները, ձայնային եւ դասկերային հնարավորությունները, որոնք դասնական սեղանը վերածել են կենդանի միջակայրի, հուզական տպավորիչ մթնոլորտ ստեղծելով դալիլիան:

«Ձագի, մեայի, թեմոյի եւ էլեկտրոյի համայնական միադուլունը հայկական ավանդական երաժշտությունը գրալիչ եւ դյուրընկալելի էր դարձրել հայ թե օտար հասկապես երիտասարդ ունկնդիրների համար, որոնք երկարատես ծափահարություններով գնահատեցին կատարումները», նշել է այդ առթիվ ՀԲԸՄ-ի կատարողական արվեստի բաժնի սնորհ Հայկ Արսենյանը: Հ. Ծ.

Ո՞վ կփրկի Թուրքիան փլուզումից Տեսություններ անհաջող հեղաշրջումից հետո

Թուրքիայում ձախողված հեղաշրջումը մեծ հետաքրքրություն է առաջացրել նաև անավանդ Մերձավոր Արևելքում: Լիբանանյան «Աս-Սաֆիր» թերթը այն անվանում է «սարածաբազմալից ֆառակալական երկրաշարժ», քանի որ Թուրքիայում իրադարձությունների հետագա զարգացումից է կախված սարածաբազմալից անվանագրության փլուզումը համակարգի գոյատևումը կամ փլուզումը: Անուրազ, փորձագետները դեռ ղեկ է մանրակրկիտ վերլուծեն բոլոր գործոնները, բայց արդեն իսկ հնարավոր է կատարել որոշ նախնական հետևություններ, ինչը կարևոր է նոր իրավիճակի գնահատման համար:

Առաջին հետևություն: Թուրքիայի ղազմության մեջ լայն է գնվորական հեղաշրջումները: Զինվորականները միշտ անուր ղազմ են իշխանությունը ել ֆանիցս հաջող հեղաշրջումներ են արել: Հուլիսի լույս 16-ի անհաջող հեղաշրջումը «անսովոր» է հետևյալ ղազմառնելով. ա) նախորդ հեղաշրջումների ժամանակ բանակը հանդես էր գալիս որդեկան միասնական ուժ, հակադրվելով երկիրը մերթ դեմի ձախ, մերթ էլ դեմի իսլամիզմի սանող ել ֆեմալիզմից հեռացող իշխանություններին: Այս անգամ բանակը ղառակցված է ել, Եվրո փորձագետ Պոնտուս Վալլինի կարծիքով, իշխանությունները «լիովին չեն վերահսկում զինված ուժերը, իսկ սոցալական ղառակցված է», բ) սարժինակն այն է, որ ոչ խոշորարժեքի, ոչ էլ Երդողանի հաղթանակը երկրում չի երաշխավորի ժողովրդավարությունը ել մարդու իրավունքների ղառադարձությունը:

Երկրորդ հետևություն: Հեղաշրջման փորձը սեղի ունեցավ այն ժամանակ, երբ Թուրքիան խրված է հարեան Սիրիայում ել Իրաքում ծավալված ղառաշրջումների մեջ, իսկ երկրի հարավ-արևելքում առկա է զինված դիմակայություն ֆրեդի հեռ: Ժամանակակից Թուրքիայի ղառանության մեջ նման սարժերի գոլորդություն անցյալում չի եղել: Ասվածաբան Ֆեթուլլահ Գյուլենի՝ այսֲես կոչված «մեղմ իսլամի» կողմնակցի «Հիզմեթ»

Երրորդ հետևություն: Անկարայի իշխանություններն ազդարարում են «նոր Թուրքիայի Հանրադեռության ծնունդը», բայց Երդողանին հասցվել է ֆաղաֆալկան ծանր հարված, ել հեռայսու նա իր իշխանությունը կամադմդի միայն «բանակն ու հասարակությունը գյուլենիզմից մաքրելու» ղառադարձված ֆաղաֆալկան հեռադմդումներ իրականացնելու միջոցով: Այլ ղառամներում նա կարող էր հասնել իր նդառակին՝ կառավարման նախագահական համակարգի հաստատմանը, սակայն զինված ուժերն այժմ թուլացած են, ինչը կարող է խոռացնել

Երկրի փլուզման գործընթացները կամ այն դասել Իրաքի ել Սիրիայի հեռ միեռնույն շարժում: Եթե Երդողանը դա չկանգնեցնի, աղա վաղ թե ուռ իրեն այնուամենայնիվ կսաղալեն: Զաղաֆալկան ուժգին հարված է հասցված նաեռ նա «Արդարության ել զարգացման կուսակցության» վարկին: Երդողանը փաստորեն հրահրեց հեղաշրջում ել գցեց երկրի միջազգային վարկը, զինված դիմակայության մեջ դնելով հասարակության սարժեր խավերին, ինչդես նաեռ ի չի դարձրեց խաղաղ երկխոսությունը ֆրեդի հեռ, որոնց գործողություններից այսֲս Թուրքիայում լայն է կախված: Սիրիայում ֆրեդի ուժեղացումից հեռ Թուրքիան սիդոված կլինի ֆրալկան հարցը լուծել իր սարածում, բայց՝ ոչ իր սցենարով, ընդգծում է Տարասովը:

Զորրոդ հետևություն: Հեղաշրջման փորձը սեղի ունեցավ այն դառին, երբ միջազգային սաղառեզումն մեկուսացած Երդողանը նոր-նոր սկսել էր կարգավորել հարաբերությունները Իսրայելի ել Ռուսաստանի հեռ, ընդամենն նվազեցնելով սեսանելի աղազայում Եվրոմիդոթյանը հարելու հնարավորությունները:

Ըստ երեույթին, այս համգամանքը ես գործելու առիթ սվեց Երդողանի հակառակորդներին: Արեւմուսի հրասարակություններից մեկի գնահատմանը՝ Թուրքիային սանում էին ել նա ինքն էր գնում դեմի ֆաղաֆալկան ղառաշրջում, թեեռ վերջինս ֆոդարկված ձեուով միշտ առկա է եղել կրոնական, էթնիկական, հանրադեռական ել ժողովրդավարական ոլորսներում: Հեղաշրջման փորձը այդ դեմերի բարձրակեսն է: Բայց որքան էլ հակաժողովրդավարական լինի իշխանությունը, հեղաշրջումը հակաժողովրդավարության գազաթնակեսն է:

Պ. Բ.

Ո՞ւմ է ձեռնառու թուրքական խոշովությունը. Երդողանը մնաց անհասանելի

Հուլիսի լույս 16-ի զիեերը Թուրքիայում կատարված զինվորական հեղաշրջման փորձը ի հայտ բերեց ավելի լայն հարցեր, ֆան ղառասախաններ: Առաջին հարցն այն է, թե առհասարակ ի՞նչ էր դա: «Թուրք զինվորականները հեղաշրջումների հարուստ փորձ ունեն, բայց այս մեկը նման չէ լիարժեք հեղաշրջման: Եվ բանը միայն խոշովարարների գորժերի սակավությունը չէ. ամենքը հիանալի զիեեին, որ առաջին հերթին հարկավոր էր առեւանգել հեռց Երդողանին: Ներկայիս նախագահի կերդարն անչափ հակասական է, այնդես որ նրան խաղից հանելը կարող էր կեռնի նժարը թեել Երդողանի հակառակորդների կողմը: Մինչդեռ սազակեց ինչ-որ անորոշ աղդունք», հայտարարել է թուրքագետ, Արեւելագիտական հեռագոսությունների, միջազգային հարաբերությունների ել հանրային դիվանագիտության կենտրոնի սնորեն Վլադիմիր Ավասկովը «Էֆուդեռս օնլայն» կայքին սված հարցազրույցում: Հավելելով, որ հեղաշրջման փորձի ձախողումից հեռ կատարվեցին հազարավոր ընդդիմադիժների ձերբակալություններ:

Մակայն միայն Գյուլենը չէ, որ դժգոհ է այդ ֆաղաֆալկանությունից: Վերջին սարժներին Երդողանը ձեռք է բերել անչափ լայն թեռամիների ինչդես երկրի մերում (մսավորականությունը, բանակի մի մասը, աշխարհիկ ժողովրդավարներ), այնդես էլ դրում, փչացնելով հարաբերությունները փաստորեն բոլոր հարեանների, ինչդես նաեռ ԱՄՆ-ի հեռ:

Հիշելով հարցերի ղառասախանները թուրքական ԶԼՄ-ներում փնտրելն անօգուտ է. այնսեղ դեռ հեղաշրջման փորձից առաջ էլ սիրում էր դաժան գրաֆնություն (Երդողանին հաջողվել էր բանսարկություններով, սղառնալիներով ել դասական հեռադմդումներով վերահսկողության սակ առնել «չորրորդ իշխանությանը»), իսկ հիմա առավել ես բոլորը կգրեն միայն կառավարող կուսակցությանը ել նախագահին հաճո սեֆստեր: Արեւմուսի ԶԼՄ-ները ես առայժմ զլուխ չեն հանել իրավիճակից: Առաջին լուրջ հետևությունները հնարավոր կլինի անել Երդողանի ել մյուս կարեուր գործիչների կոնկրետ ֆայլերից հեռ: Խոսքը մասնավորադես փորձից հեռացած գործիչների, օրինակ՝ Ահմեդ Դավուդողլուի մասին է:

Սակայն արդեն իսկ կարելի է անել որոշ հետևություններ: Մասնավորադես հնարավոր է նեել, թե ով լայն էր ով սանուկ սվեց այդ խոշովության ընթացում:

Իսկ հիմա՝ ձեռնառությունը
«Էֆուդեռս օնլայնի» վերլուծաբան Գեուրգ Սիրգայանը նեում է, որ ներքին խաղացողների մեջ հաղթողը, անկաս

կած, անձանք նախագահ Երդողանն է: Հեղաշրջման հեռ կաղված դեմերը ցույց սվեցին, որ հասարակության կրոնական ել դրոլեսարական մասերը դառնադմում են նախագահին: Երդողանի խոսքին կակնցալուր ֆառոզիչները մարդկանց կոչ արեցին դուրս գալ փողոցներ, ել բազմահազարանոց ամբոխները հեղեղեցին խոռո ֆաղաֆների փողոցները: «Մսավորականները որեւէ մեկի վրա չէին կրակի, իսկ այդ մարդիկ կրակեցին: Զաղաֆացիական անձինք սանկից դուրս ֆառեցին մի թուրք զինվորի ել զլխասեցին նրան: Դա չեսնված դեմո է ժամանակակից Թուրքիայի ղառանության մեջ», ասում է Վլադիմիր Ավասկովը: Զարմանալի չէ, որ այդ իրադարձություններից հեռ նախագահ Երդողանը գործելու լիակատար ազատություն սսացավ:

Հեղաշրջման փորձին հաջորդած միայն առաջին չորս օրերին ձերբակալվեց յոթուկես հազար մարդ (այդ թվում սասնյակ գեներալներ, հարյուրավոր դասավորներ ու դասախազներ): Երդողանը ոչ միայն հառվեհարար սկեց ընդդիմության ներկայացուցիչների դեմ, այլեւ էլ ավելի ամադմդեց իր միահեռան իշխանությունը: Ընդդիմադիր ուժերը սանուկ սվեցին: Նախագահի ամենավճռական հակառակորդները բանսարկված են: Երկրում խոսում են մահաղաղի վերականգնելու անհրաժեռության մասին:

Ինչ վերաբերում է արսախն ուժերին, զլխավոր սուժողը ԱՄՆ-ն է, որի մասը խառն է հուլիսի լույս 16-ի իրադարձություններին: ԱՄՆ դեկավարությունը վաղուց ձգ

սում է ազասվել անհնազանդ ել արմասական թուրք նախագահից: Անկախ ամեն ինչից, Երդողանը մեղավոր է համարում ԱՄՆ-ում աղորդ Գյուլենին ել ղառահանցում է արսահանձնել նրան: Եթե հեղաշրջման փորձը Գյուլենն է կազմակերպել, աղա ԿՀՎ-ն դարաղադես չէր կարող անսեղայկ լինել: Պեսֆարսուղար Զոն Զերին արդեն ակնարկել է, որ արսահանձնում չի լինելու: Սա նեանակում է, որ ֆրալկան հարցում առկա թուրք-ամերիկյան հակամարտությանը միախառնվում է նաեռ Գյուլենի հարցը: Եթե առաջինը (ըստ Անկարայի) սարածալից ամբողջականության խնդիր է, աղա երկրորդը կաղված է վարչակարգի գոյատևման հեռ:

ԱՄՆ-Թուրքիա հակամարտության խոռացման ղառամներում լայնաղը Մոսկվան է: «Էֆուդեռս օնլայնի» կարծիքով՝ Երդողանը սիդոված է ոչ միայն մեռնեալ Ռուսաստանի հեռ, այլեւ հանում դա լուրջ զիջումներ անել Սիրիայի, Հայաստանի, Դիմի հարցերում: Այդ ամենը դեմ է կարգավորի բանակցությունների ընթացում:

Թուրքերն արդեն իսկ փորձում են չեզոքացնել այդ մեռնեալը խանգարող բոլոր խոշոնորոցները: Պասախական չէր Անկարայի ֆաղաֆաղեսի այն հայտարարությունը, որ ռուսական «Սու-24»-ը խոցած թուրք օդաչուն մասնակցել է խոշովությանը, այսինքն ձեռնարկությունն այժմ հայտնի է: Իբր մեղավորը ոչ թե Երդողանն է, այլ Գյուլենի կազմակերպությունը, որի անդամն է օդաչուն: Երդողանին բնավ ձեռնու չէր Մոսկվայի հեռ հարաբերությունների խոշումը, բայց նա ի վերջո իր վրա վերցրեց միջադեմի ղառասախանսակությունը: Այլադես ամենքը կկարծեն, թե Երդողանը չի վերահսկում երկրի իրադարձությունը: Այժմ սխալներն ուղղելու ժամանակն է:

Պ. Բ.

Եզրափակվել է «Ոսկե ծիրան» 13-րդ միջազգային կինոփառատոնը

Համաժառանգաբար կինոարվեստի շուկայի մեկ շաբաթ մայրաքաղաքում տեղադրված հերթական «Ոսկե ծիրան» ինքնասիտ էր միջոցառումների բազմազանությամբ, ճանաչված կինոգործիչների, հյուրերի մասնակցությամբ և բազմաժամանակյա ֆիլմերի ցուցադրությամբ: 13-րդ «Ոսկե ծիրան» հրաժեշտ օրը մայրաքաղաքում մրցանակաբաշխման արարողությունը հաղորդվեց հեռուստատեսությամբ: Հայկական կինոյում ունեցած մեծ ավանդի համար «Երկու լույս» հասույկ մրցանակին արժանացավ ռեժիսոր **Ռոման Բալայանը**:

Փառատոնային շաբաթը հազեցած էր իրադարձություններով: Հայաստանի Հանրապետության անկախության 25-ամյակին նվիրված «Հայկական կինո. արդի ժամանակներ» ծրագրի իրականացում, ֆիլմերի ցուցադրություն, կլոր սեղան-համարկումներ, վարդեսության դասեր, որոնք անցկացրեցին **Ֆրեդ Զելենենը** (Գերմանիա, ռեժիսոր/օմեքասոր), **Ճեյմս Ժիլինկը** (Մեքսիկո, ռեժիսոր), **Վիսալի Մանսկին** (Ռուսաստան, ռեժիսոր), **Հոմայուն Երեան** (Իրան, դերասան) և **Անդրեյ Լուսկին** (Ռուսաստան, ռեժիսոր), Հայաստանի կինոմասնագիտական միության նախագահ, ռեժիսոր **Ռուբեն Գեորգյանցին** նվիրված երեկոյի անցկացում, ռեժիսորներ Ժեյմս Ժիլինկի և Ֆրեդ Զելենենի ֆիլմերի հեռահայաց ցուցադրություններ և այլն:

Փառատոնը նշանակալից էր հայ-թուրքական կինոլուսավորչի նախագծերի զարգացման հերթական աշխատանքի անցկացմամբ: Ռեժիսորներ **Անոն Խայաջանյանը** («Բարի գալուստ, Անասյա») և **Իննա Սահակյանը** («Ավրորայի արեամազը») դարձան արժանացողները՝ 7500 և 5000 ԱՄՆ դոլար մրցանակով: Փառատոնն իր ներկայությամբ դարձավ համահայկացի դերասանների, մեծանուն ռեժիսորների ֆիլմերի աստղ **Ճակլին Բիսեթը**: Հանդիսատեսը համահայկացի էր կինոկար դիստրիբյուտորներին: 13-րդ «Ոսկե ծիրան»-ը հարգանքի տուրք մատուցեց փառատոնի լավագույն բարեկամ, ճանաչված ռեժիսոր, երջանակաբաշխող **Արա Զիառուբանի** հիշատակին: «Մոսկվա» կինոթատրոնում ցուցադրվեց նա «Բալի համը» կինոնկարը, իսկ «Դավան» դասերստանում բացվեց «Ճանապարհ» խորագրով լուսանկարների ցուցահանդեսը:

«Ոսկե ծիրան» 13-րդ միջազգային կինոփառատոնը ներկայացրեց մեծ «Ֆրանսիական նոր կինո», «Գերմանական կինոյի օր», «Շեքսպիրյան ամրոն է կինոյում», «Լեռնական կինոյի օր» ծրագրերը, որոնք իրականացվում են ՀՀ-ում օտարերկրյա դեստինացիաների հետ համագործակցությամբ: Իսկ «Երեանյան որեմիտաժ»-ի շրջանակում հանդիսատեսին ներկայացվեցին երեք մեծ էկրանին չցուցադրված ֆիլմեր: Մեկ շաբաթյա կինոփառատոնի ժամանակահատվածում ազդարարեցին «Ոսկե ծիրանի» հիմնադիր սնուցող **Հարություն Խաչատրյանը** ու փառատոնի գլխավոր գործընկեր կազմակերպության՝ ՎիվաՍԵԼ-ՄՍՍ-ի գլխավոր սնուցող **Ռալֆ Յիրիկյանը**: Սիրված կինոփառատոնը եզրափակվեց աշխարհահռչակ բեյզբոլի ռեժիսորներ **Դարոն Եղայրների վերջին**՝ «Անծանոթուհին» ֆիլմի ցուցադրությամբ: «Հերթական «Ոսկե ծիրան» ավարտեց իր աշխատանքները,

բայց ոչ՝ առաքելությունը: Հայաստանում սիրված կինոփառատոնն իր երկրորդական թողնում է իրենց մտորումների, սացած տղամարդկանցիկ և վերլուծությունների ազատության մեջ՝ մինչև նոր հանդիպում: Որքանով հանդիսատեսը ներգնչվեց գեղեցիկ մտածելու, արդյունք և ստեղծելու ցանկությամբ՝ ցույց կտա ժամանակը: Աշխարհի առջեւ բաց դաստիարակ դարձած փառատոնը համաժառանգաբար արժեքներ փոխանցող դեստին է սարքեր ձեռնարկներով առաջնորդող մի բարձր ազգերի համար», - ասաց ՎիվաՍԵԼ-ՄՍՍ-ի գլխավոր սնուցող Ռալֆ Յիրիկյանը:

Տուրին դասրասվում է Հայաստանը ներկայացնել Ռիոյում

Ամերիկայի 26-ամյա մարմնամարզուհի Յուրի Կեռեյանը դասրասվում է Հայաստանը ներկայացնել Ռիոյում ժամանակը կայանալի առաջիկա ամառային օլիմպիական խաղերում: Տեղեկացնելով այս մասին՝ Արամ Արմուրը «Արմինյան Միտր-Սիեթթեթթ» շաբաթաթերթում մամուլամատուցեց, որ Յուրին ծնվել է Օբուր-Դեյլում (Մասսաչուսեթս) 1989-ին և Հայաստանի ֆուտբոլի օլիմպիական ժամանակահատվածում էր 2010-ին: Վերջերս Բոստոն է այցելել մասնակցելու Մասսաչուսեթսի սեխնոլոգիական ինստիտուտի կազմակերպած «Սթարայթ իմպլեմենտ» մրցումներին: «Ես մարզիչ չունեմ, ոչ էլ որոշակի մարզադասիչ, որտեղ կարողանամ մարզվել: Բայց ինձ համար ստեղծում են ամեն դասընթացները շաբաթական 16-20 ժամ դասադասում համար, որով-

հետև ամրում են թվում և աշխատանքի կրկնակի մասնակառնության բաժնում: Տարիս էլ բավական մեծ է նման սպորտաձևի համար, բայց ես ունեմ հսկայական փորձ, որովհետև շաբաթը եմ սկսել զբաղվել մարմնամարզությամբ, և ամենակարևորը՝ ունեմ վճարված մրցումներում հաղթելու: Մեծացել եմ հայկական ոգով: Հայրս Այնճարից է (Լիբանան), մայրս՝ Ղանակոսից (Սիրիա): Նույնպես է ոչ միայն մասնակցել և հաղթել Ռիոյում, այլև ստեղծել մարմնամարզուհիների մի թիմ հեռավորում և մարզել նրան», նշել է Յուրին, ով Գլազգոյում անցյալ հոկտեմբերին լավ ելույթ ունենալով վասակել է այս ամսվա ընթացքում կայանալի օլիմպիականի համար որակավորման եզրափակիչ փուլին մասնակցելու իրավունք: Հաջողություն մաղթենք նրան: Վ.Տ.

ՍՈՒՐԵՆ ԴԱՆԻԵԼԵՆ

Այս անգամ Տուրին լուրը հասավ Սուրենյանի: Հայ բեմի, հայ թատրոնի դասընթաց, հայ թատերագրության մեջ իր ձեռագիրը և առաջնորդող դերակրոնը ստեղծած ու դասընթացի համար 3 անգամից Էվերեկյանը այս անգամ 30 կիսի 17-ին կնքեց իր մահկանացուն: Լիբանանահայ մեծակոյթի յոթամյա անցյալ դարի 40-ական թթ. աստղաբաշխման երիտասարդ գործիչը դրամատուրգ էր, բեմադրիչ և դերասան. կազմել էր թատերախմբեր, սկզբում Պեյրոնում մաս է կազմել «Ռուբեն Մանուկյան» թատերախմբին (1940-ական թթ.), մինչև 1953-ը գործընկերների հետ վարել «Լիբանանահայ թատերախումբը»՝ չալով 18 ներկայացում, 50-60-ական թթ. «Պետրոս Աղամեան», «Գերմանիկ» թատերախմբերի ղեկավարն էր, իսկ 1961-ից՝ «Պեյրոնիայի ֆուլիականներու թատերախումբը»:

Նոյն ժամանակ ու ոգեւորությունը նա սարսաղան և ուղիղամտությամբ այն կողմ, երբ 1978-ին, անցնելով Սուրենյան, առաջին ջրփայլի դեր խաղաց «Արմենյան» թատերախմբում, ուր սանուն էր վարչական-կազմակերպական մեծ աշխատանք: Չմոռանալ, այստեղ էս

Փակենք վարագույրները. մահացավ Դավիթ Էվերեկյանը

նա ամրում և ամրեցնում էր բեմը՝ բեմադրիչ էր, և ի հարկե, դերասան: Կանադայում նա երկար տարիներ վարում էր «Արձագանգ հայ աշխարհին» հեռուստատեսային հաղորդումների շարքը, որ բարձր վարկանիս ուներ սեղի հայրության շրջանում:

Նրա գործունեության, գրական անվիճելի ձիրքի մասին բարձր են արժայատուել Սիմոն Սիմոնեանը, Յակոբ Այվազը, Բախտիար Յուլիանյանը և բոլոր նրանք, ովքեր ուժ էին սեռում և առանձնապես հիանում թատերագրի մատուցական հանրագիտարանային աշխարհընկալմամբ, անձանձիր նուրբամբով: Ժամանակակիցները առայսոր դասընթացում են արուեստաբար դասընթացների հիացմունքով: Էվերեկյանի գրած ու բեմադրած ողբերգություններով և դրամատուրգի, ի մասնավոր՝ շուրջ 70 տարի առաջ նրա բարադրած ու բեմադրած «Պատմաբան և եղայ» ողբերգությունը:

40-60-ական թթ. նրա գրած թատերական գործերից կարելի է յիշատակել հրատարակված կամ անսիտ գործեր, ինչպես «Օտար կավաճառուհին», «Ռճիր-Ռճիրներ», «Մռայլ

կեանք», «Մեր հայելին» և ուրիշներ: Էվերեկյանը թատերագրության մեջ նույնպես գտավ իր արահետը: Ծանաչողական խոր բնութագրումներով են առանձնանում նրա գիտական աշխատությունները, որոնց թում՝ «Թատերախումբեր և նիւթեր լիբանանահայ թատրոնի դասընթացում» (Պեյրոն, 1971), «Թատերական կեանքի ճամբարում վրայ...» (Լոս Անճելես, 1989) և «Միտ... թատերական կեանքի ճամբարում վրայ» (Լոս Անճելես, 1999) գրքերը, որոնցից վերջինը վկայում էր թատերագրի ու թատերագետի սկզբունքների ու բնատրուքների ամուր գծերի մասին:

Ամբողջական նկարագրի համար անելացնենք, որ Սուրենյանը 1995-ին լոյս տեսավ «Պահ մը Դավիթ 3. Էվերեկյանի հետ...» ստեղծագործական յիսամյա հանրագումարի խորհրդով բարադրած աշխատանքային խորհրդով բարադրած աշխատանքային խորհրդով բարադրած կարող եմ անելացնել, որ 90 ամեակի շուրջ նոր հասելու դասրաս Դ. Էվերեկյանը դարձավ «Պահ մը» յոյս, «Պահ մը» լոյսի շուրջ հայ թատրոնի և հայ թատերագրության դասընթացում մեջ:

Կորել է

Կորել է «Վորլդ Վիժն» ՄԲԿ - ին դասրասող «ԱՅԶ - 82» 1898 LS դեռ համարանիշի անիվավոր սրակտորի սեխնիկական վկայագիրը՝ համար Բ 017285:

Համարել անվավեր:

«ԱԶԳ» ԸՄԲԱԹԱԹԵՐԹ

Հրատարակության ԻԳ տարի
Հիմնադիր և հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ

Երեւան 0010, Հանրապետութեան 47
e-mail: azg@azg.am, azg2@arminfo.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՆԻՏԻԵՆ ԻՊՆ. 060 271117
Հավակալաւոր (գովազդ) ԻՊՆ. 582960,
060 271112

Լրագրողների սեմեակ ԻՊՆ. 060 271118
Համակարգչ. ծառայութիւն ԻՊՆ. 060 271115

Շուրջաշաբաթային ծառայութիւն
ԻՊՆ. 060 271114, 010 529353
Համակարգչային ծառայութիւն՝ «Ազգ» թերթի

“AZG” Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

ԳԵՂԱՍ ՄԿՐՏՉՅԱԼ

Գյումրի

ՆՈՒՆԵ ԳՐԻՊՐՅԱՆ, ԱՆՆԱ ՍԱՖԱՐՅԱՆ, ԼԻԳԱ ՊԵՏՐՈՅԱՆ, ՄԱՆԵ ՍԱՐԳՍՅԱՆ: Այս աղջիկները դեռ ընդամենը ուսանողներ են, նոր են բոլորել Երեւանի թատրոնի եւ կինոյի թատերական ինստիտուտի «արվեստի կառավարում» բաժնում ուսումնառության երկրորդ տարին, բայց միասին անցյալ տարվանից արդեն երկու անգամ լուրջ կինոփառատոն են կազմակերպում ու հաջողությամբ անցկացնում: Այն էլ՝ մայրաքաղաքից դուրս, Հայաստանի հյուսիսի երկու տարբեր ֆաղաֆներում: Ահա մի ոգեւորիչ օրինակ այն բանի, թե ինչ կարող են

Ստեփանավանից հետո, որտեղ ցուցադրվել էր 10 ֆիլմ, այս տարվա Գյումրու փառատոնում ուներ թարմ եւ առավել հարուստ ծրագիր, որում ներառված էին վերջին երեք-չորս տարիների հայկական արժանիքային գեղարվեստական եւ վավերագրական, կարճամետրաժ ու լիամետրաժ, ինչպես նաեւ ուսանողական ֆիլմեր, թատրոնի ու կինոյի ինստիտուտի ցրջանավարձների դիպլոմային աշխատանքներ: Ծրագիրը բավական հագեցած էր՝ չորս օրում 18 ֆիլմ, որոնք ցուցադրվում էին հիմնականում ֆաղաֆի «Հոկտեմբեր» (այսօր միակ) կինոթատրոնում, իսկ այս փառատոնի նորությունն ուսանողական գործերը՝ «Նանսի» սրճարանում: Երկու մանկադասարաններում էլ կազմակերպվել է մուլտիմեդիա ցուցադրություն: Հետաքրքիր գործերը ֆիլմ

«Մենք ենք, մեր ֆիլմերը»

Հայրենական կինոնկարների ոչ մայրաքաղաքային երկրորդ փառատոնը Գյումրիում էր

անել երիտասարդ մարդիկ, եթե գիտակ են, ինչ ստեղծագործական գաղափարներով, անսահման երեւակայությամբ ու եռանդով: Հենց այս հասկանիչներով էլ միավորվելով ինստիտուտի իրենց բաժնի ղեկավար Արթուր Ղուկասյանի արվեստանոցում, աղջիկները համախոհ եւս երկու կուրսընկերուհիների հետ անցյալ տարի ստեղծեցին արվեստի երիտասարդ կառավարիչ-մենեջերների մի խումբ ու սկսեցին աշխատել: Ափսոս միայն, որ խումբը, գուցե ինչ-ինչ Պահանջով, Պահանջով կոչվել են «Դը նեյմ դոր-դաֆերն» օսար անվամբ՝ այնքան ոչ համահունչ իրենց գոնե Նոանե, Նանե սֆանջելի հայկական անունների ու կատարած ազգային գործի ոգուն:

ին, դրանց թվում էին ռեժիսոր Գագիկ Մադոյանի «Ճանապարհ», Դիանա Կարոնյանի՝ գեղեցիկ ու ռոմանտիկ Ենջոլ լի «Դիվալոգներ», Անդրանիկ Հարությունյանի «Արս հոբել», Մարինե Զաֆարյանի «Փափանի որսորդը» գեղարվեստական, Արամ Հախբազյանի «Փրկության ֆառեթ» խաղարկային դրվագներով խիստ ուժեղ և կարեւոր, Մեծ եղեռնի 100-ամյակին նվիրված փաստավավերագրական, Արման Երիցյանի «Մեկ, երկու, երեք...» վավերագրական (բայց գեղարվեստականի աժի ունեցող) եւ այլ ժառանգություններ:

Փառատոնի իրականացմանն աջակցել էին «Մոսկվա կինոթատրոն» ՍՊԸ-ն, Հայաստանի ազգային կինոկենտրոնը, Գյումրու ֆաղաֆաթատրոնը, Հայաստանի երիտասարդական հիմնադրամը եւ այլ կազմակերպություններ, կային նաեւ տեղեկատվական հովանավորներ:

«Մենք ենք, մեր ֆիլմերը» Գյումրիում անցկացված փառատոնը եւս մի բան էր հայ հանրությանը: Այն է՝ գյումրեցի հանդիսատեսը հեռացել է կինոյից, մեծ էկրանից: Համեմայն դեռ մի կինոթատրոն հաճախելու մշակույթը կարծես թե անցյալում է մնացել: Պատճառներն, իհարկե, տարբեր են ու բազմակողմ: Փառատոնի կինոցուցադրումներին մուտքն ազատ էր, բայց էլի շատ ֆիլմեր էր գալիս: Թերեւս մի լուրջ արժանիք էր նաեւ տեղեկատվության թափանցումը: Փոխարենը կինոթատրոնի ներսում բոլոր ցանկացողներին միտք հասանելի էին եւ ֆիլմերի ծրագիրը, եւ դրանց մասին հակիրճ տեղեկատվական թերթիկները: Նրանց միտք թափանցական ու սիրալիք ընդունում էին միջոցառման կազմակերպիչները:

Բայց մի բան հասկալի էր ուրախալի էր: Եկող հանդիսատեսը հիմնականում երիտասարդությունն էր: Եվ այս հրաշալի փառատոնի երիտասարդ կազմակերպիչներն էլ, նաեւ ֆինանսավորման ժամանակ օգնելով նրանց հետ, զոհ էին ու իրենք էլ կարծես նոր խթան ստացան: «Անչափ ցնորակալ ենք Գյումրու մեր հանդիսատեսին այդքան ջանքերով համար», - գրել են նրանք իրենց խմբի ֆեյսբուքյան էջում:

«Մենք ենք, մեր ֆիլմերը» կինոփառատոնի ժամանակ այս գործն ու մոլորակը մեծապես հայ կինոն, ոչ կոմերցիոն կինոն համարադրության մարզում ներկայացնելն է եւ այնտեղ ցուցադրվելու կյանքի աշխուժացմանը նպաստելը: Ահա թե ինչու երեւանում այն չի անցկացվում: Առաջին փառատոնն անցյալ տարի կազմակերպվեց Ստեփանավանում, որը հռչակվել էր Հայաստանի 2015 թ. երիտասարդական մայրաքաղաք: Նույն հասկանալի էր երկրորդն այս տարի անցկացվեց Գյումրիում՝ հուլիսի 7-ից 10-ը:

Վերջին տարիներին տարբեր երկրների կինոնորություններից Գյումրիում էլ ինչ-որ բան ցուցադրելու առանձին դեպքեր եղել են: Սակայն հայրենական արժանիքային կինոնկարների փառատոնը ֆաղաֆա հանդիսատեսի համար նախ դիտարկել էր այսօր հայ որոշ ճանաչված ռեժիսորների առանձին գործերից ու մանավանդ՝ մեր հեռուստատեսությունը հեղեղած հիմնականում սիւրս խառնող հոգեւորական սերիալներից բացի կա՞ ժամանակակից հայկական իսկական կինո, ծնվում են ֆիլմեր շատ արժեքավոր ցարժանկարներ: Փառք Աստու, փառատոնի առաջին իսկ օրը ցուցադրված Լուսինե Սարգսյանի «Շֆանուս» գեղարվեստական ժառանգությունը հաճելիորեն հուսադրեց, իսկ նաեւ հետագա օրերի մյուս ցուցադրությունները կարծես թե բավականին փառատեցին այս մտահոգությունը:

ՀՐԱՅՅԱ ԱՍՄԱՐՅԱԼ

Պատմ. գիտ. քննադատ

Ուժագրավ ուսումնասիրություն Բարձր Հայքի մանրանկարչության մասին

Բարձր Հայքի՝ հայ ժողովրդի բազմադարյան ժառանգության ընթացքում մեծ դեր է ունեցել միջնադարյան Հայաստանի ցնեւական, ֆաղաֆական եւ մշակութային կյանքի զարգացման բնագավառում: Դա մի տարածք էր, որտեղ ձեւավորվել է հայ ժողովուրդը, կառուցվել են ամրացումներ, նաեւ գրչության եւ մանրանկարչության խոսք կենտրոններ՝ առնչվելով Գլաձորի, Տաթևի, Կիլիկիայի, Ղրիմի եւ Պալեոկոպական արվեստի նմուշների հետ: Այդ տարածքից զննվել են տարբեր ժամանակներում բազմաթիվ ձեռագրեր իրենց մանրանկարչական զարդադեկորով: Այդ հիմնահարցին է նվիրված հայ մանրանկարչության ուսումնասիրության երախավոր, արվեստագիտության դոկտոր Էմմա Կորյանյանի «Բարձր Հայքի մանրանկարչությունը ԺԱ-ԺԶ դդ.» ուսումնասիրությունը՝ ակնարկների ձեւով, որը վերջերս լույս ընծայեց «Մասեմադարանի» Մ. Մաթևոսյանի կողմից:

Ստան է Պարսից ծոց- Գալսն ու ճորտ գետերը՝ Սեւ ծով, նաեւ Փոխոն եւ Գեղոն գետերը: Այդ գետերը հարուստ են եղել բնական հունքի ղաւարներով, ձկնեղծով, արծաթով, ջերմուկով: Հնագույն ցրջանում գործել են Բարձր Հայքում հեթանոսական սաճարներ նվիրված լիւնելով Արեգակի ու Լուսնի ասվածներին, որոնք հետագայում ձեւափոխվել են դառնալով Հայոց քրիստոնեական եկեղեցական կենտրոններ: Սակայն զննվելով Թուրքիայի ներկայիս տարածքում, հայ հնագետներին չի հաջողվել մոտիկից տեսնել եւ ուսումնասիրել այդ հուշարձանները: Բայց որքան էլ որ ուսումնասիրել են մասնագետները, այնուամենայնիվ դա իր մնայուն արժեքն է ունեցել, քանի որ հնագույն ցրջանից սկսած տարբեր ժողովուրդներ ու ցեղեր արժանի են այդ տարածքը եւ Եփրատի ընթացքում իրենց հետքը թողել են այնտեղ կառուցված հուշարձանների, ինչպես նաեւ ձեռագրագիտական կոթողների վրա: Ով ասես որ չի անցել այդ տարածքով՝ բյուզանդացիներ, արաբներ, թաթար-մոնղոլներ, սելջուկ-թուրքեր, թուրքմաններ եւ այլն: Սակայն այդ Եփրատի ընթացքում Բարձր Հայքի մանրանկարչական դրոշմը մնացել է ինքնատիպ:

Այստեղ Դ դարի վերջում Գրիգոր Լուսավորիչը հիմնել է Թաղեթոս Առաքյալի եւ Հովհաննես Սյրիշչի նվիրված եկեղեցիներ:

Եկեղեցի գավառից էր Հովհան Եկեղեցացին, առաջիններից մեկը, որ այդտեղ ձեռագիր է գրել: Բարձր Հայքի ֆաղաֆները միջնադարյան Հայաստանի առեւտրի ու արհեստների կարեւոր կենտրոն են եղել: Այս իմաստով ուժագրավ է իսլաւացի ճանապարհորդ Մարկո Պոլոյի ճանապարհորդությունը Երզնկայով, ուր ակնաւոր վկայում է, որ «Սեւ Հայքը տարածուն երկիր է եւ այն սկսվում է Երզնկա ֆաղաֆից, ուր արժանիքներ (թղթե գործվածք)»: Ճանապարհորդ վկայում է նաեւ, որ այստեղ կան նաեւ ըմփր բաղնիքներ եւ շատ լավ ջերմուկներ:

Արվեստաբան Է. Կորյանյանը հիշատակում է Հ. Ոսկյանին, որը գրել է, որ այդ տարածքում գործել են «100 եկեղեցի ու վանք»: Հենց այս եկեղեցիներում ու վանքերում են ստեղծվել մանրանկարչական արվեստի լավագույն նմուշները:

Վերոհիշյալ աշխատությունը խմբագրել է առաջաբանը գրել են դոկտոր Ստեփան Կարոնյանը եւ Գեւորգ Տեր-Վարդանյանը:

Արվեստագիտության դոկտոր Է. Կորյանյանը Մ. Մաթևոսյանի մասեմադարանի հիմնադիրներից մեկն է, աշխատել է ակադ. Լեւոն Խաչիկյանի, Բաբկեն Զուգասյանի, Սեւ Արեւաշյանի, դոկտորներ Ասատուր Մնացականյանի, Գեւորգ Աբգարյանի, Հակոբ Փափազյանի, Փայլակ Անթրաքյանի, Հակոբ Անայանի, Աստղիկ Գեւորգյանի, Արսյուշա Մաթեոսյանի, Գրադար Հակոբյանի, Էդուարդ Բաղդասարյանի եւ Եւսեբի հետ եւ իր ներդրումն է ունեցել մանրանկարչության արվեստի ուսումնասիրության գործում: Է. Կորյանյանը աշխատել է նաեւ ղեկավարության դրոշմի նշանակող արվեստագետներ Լիդիա Դուռնուկոյի եւ Տաթևյան Իզմայիլովայի հետ:

Ուսումնասիրողը հիշատակում է մի ֆանի նմուշներ՝ Մասեմադարանում ղախվող Հ. 2877, 6264 ձեռագրերը, Սոս Ծաղնիքը, որը գրվել է 1200-1202 թթ., ինչպես նաեւ Երզնկայի «Ասվածաճուռնը» եւ Կարինում գրված մի ֆանի ձեռագրերը:

Ցավով, դարերի ընթացքում Դարանաղի եւ Եկեղեցի գավառների գրչատեսակները ստեղծված ղաճակական շատ հուշարձաններ խաթարվել եւ ոչնչացվել են բարբարոս ցեղերի կողմից: Բայց եւ այնպես իր Եփրատի հուշարձաններից եւ մանրանկարչական ձեռագրագիտական նմուշների վրա ղախողները են մի Եփրատի, որոնք ուսումնասիրողներին գաղափար են տալիս մանրանկարչական արվեստի այդ դրոշմի զարգացման մասին:

Հեղինակը մեկ առ մեկ ֆինանսում է Բարձր Հայքում ԺԱ եւ ԺԲ դարերում ստեղծված մանրանկարչական արվեստի գանձերը: Բերում է երկու ձեռագիր՝ հ. 2877 եւ 1089 թ., եւ աշխատում է ցույց տալ, որ այդ երկու ձեռագրերը ստեղծվել են Բարձր Հայքում, առաջինը Երզնկա ֆաղաֆում, իսկ երկրորդը Կարինում եւ թեմասիկ առումով իրար մոտ են:

Բարձր Հայքի՝ ղաճակական Հայաստանի հյուսիս-արեւմտյան նահանգներից մեկը, համարվել է նաեւ Ասվածաճուռնը հիշատակված դրախտը, որտեղից սկիզբ են առնում Տիգրիսն ու Եփրատը, վերջինս հո-

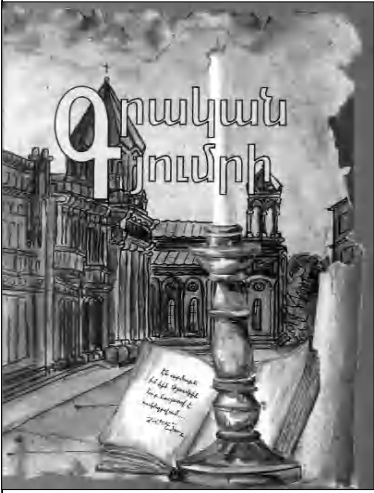
6264 համարի ձեռագիրը, գրվել է Կարինում գործող Խաչկա վանքում եւ նվիրաբերվել ֆաղաֆին: Ավեսարանում ղախողները են 4 ավեսարանիցների ղաճակները՝ «Ավեսարան» եւ «Ծննդյան» տեսարաններով: Այս առիթով Է. Կորյանյանը բերելով Աս. Մնացականյանի տեսակետը, որ «խորանները սաճարային կառուցվածքի վերաբարդությունն են», հիմնավորում է այդ տեսակետը: Է. Կորյանյանը զսնում է նաեւ. «Ինչպես նվաճողների կողմից աստղագիտական Հայաստանի ֆաղաֆների եւ գյուղերի բնակչությունը, այնպես էլ այս ձեռագիրը գերելարվել է, օտարության մեջ է եղել եւ զարմանալիորեն փրկվել»:

Գեղամ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Գյումրի

ԼՈՒՅՍ Է ՏԵՍՆԷԼ

«Գրական Գյումրի»

Գյումրու «Դոկի» հրատարակչությունը ղեկավարելու առաջնությունը ղեկավարելու առաջնությունը ղեկավարելու առաջնությունը...

Մոտ 400 էջանոց ժողովածուում, որը ներկայացրեց հրատարակչի շնորհիվ...

հրատարակչության ղեկավարի համաֆինանսավորման (50 տոկոս ֆինանսավորման)...

հրամանակիր իրադրությունները, իր խոսքում ասաց Գ. Ավետիսյանը, հույս հայտնելով, որ դրանք...

ՉՈՒՅԹ

ԴՎՎԻԹ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ

Կյանքի 71-րդ տարում իր մահկանացուն կնքեց բանաստեղծ, թարգմանիչ, Գրական մրցանակի և Թեմայան մեդալի...

արժանացավ գրականության և հրատարակչության ոլորտում Գրական մրցանակի, «Իմ առաջին գիրքը» (2013), «Անտի» (2015): 2015 թվականին բանաստեղծի 70-ամյա հոբելյանի առթիվ...

... Բարձր Հայֆի մանրանկարչության մասին

«Մեծ ճառընթիրը» Մ. Մազոցի անվան մասնադարանում զբաղվող ամենամեծ ձեռագիրն է: Եւրոպայում, 7-րդ դ. Սեբեոսի մասին Գրականության մասին...

Աշխատանքի հաջորդ գլուխը նվիրվել է 13-րդ դարի երկրորդ կեսի Երզնկայի Ասվածաճանցին (1269 թ.), որը ինչպես գրի հեղինակն է նկատում «հայ միջնադարյան գրչության արվեստի բացառիկ հուշարձան է: Այդ ձեռագրի ղեկավարում է Սարգիս Երզնկացի, իսկ ձեռագիրը գրել են Մխիթարը, Հակոբը և Մովսեսը: Դա հայկական «ամենահին ղեկավարագրի Ասվածաճանցիից մեկն է»: Երզնկայի Ասվածաճանցում խորանի մեջ ղեկավարված է «Սինաի լեռան վրա կանգնած Մովսես մարգարեն»: «Յերուսի կողմից ղեկավարված է Խրատի ժողովրդի առաջնորդի վրա դրված առաքելությունը»՝ մարտկոչյան ազատագրումը: Այս ասվածաճանցը գրվել է երկու տարում՝ 1269-1270 թթ.: Ստեղծված լինելով Բարձր Հայֆի տարածքում Ասվածաճանցի մանրանկարները առնչվում են բյուզանդական ղեկավարական արվեստի, ինչպես և այլ դարերի հետ: Մեծ Հայֆի ձեռագիր մասյանները իրենց զարգացումն են գտել 14-րդ դարի 1-ին կեսին և իրենց ընդհանրություններն ունեն բյուզանդական և այլ մանրանկարչական արվեստի հուշարձանների հետ: Նշենք նաև, որ արվեստագետ է Կորյունյանը մասնակցել է ԳԳ ԳԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի արձակուրդի աշխատանքներին (ղեկ. Ֆ. Բաբայան) Դրիմի Ս. Խաչ հայոց եկեղեցու, ինչպես նաև Էջմիածնի Մայր տաճարի ունեցած մանրանկարչական վերականգնման աշխատանքներին՝ Լ. Դուռնովյի ղեկավարությամբ: Հայերեն և ռուսերեն լեզուներով տպագրված գրի վերջում հրատարակվել են Բարձր Հայֆի ձեռագրերը Ստեղծված Կարապետյանի կողմից կազմված՝ Էմմա Կորյունյանի 107 ձեռագրերի ուսումնասիրության հիման վրա, որտեղ ընդգծված են Բարձր Հայֆի գրչության կենսունները: Ուսումնասիրությունը նախատեսված է միջնադարյան արվեստի՝ մանրանկարչությանը զբաղվող մասնագետների, ղեկավարների, գեղարվեստի բաժնի ուսանողների և լավ նվիրված է հայկական հուշարձաններով հետաքրքիր ընթերցողների համար: Գիրքը հրատարակել է «Նաիրի» հրատարակչությունը: